

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การวิจัย ดังนี้

1. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
2. หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ
 - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับการปลูกบัวผัน
3. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
 - 3.1 ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร
 - 3.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
4. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 4.1 แนวทางการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
 - 4.2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
5. การประเมินหลักสูตร
 - 5.1 ลักษณะการประเมินหลักสูตร
 - 5.2 รูปแบบการประเมินหลักสูตร
6. ข้อมูลจังหวัดฉะเชิงเทรา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ถือเป็นหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง ที่กำหนดให้เป็นตัวนำในการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาทั่วประเทศ ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและ

สื่อการเรียนการสอนด้วย หลักสูตรฉบับปรับปรุงนี้ เป็นหลักสูตรที่เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ ค่านิยม และการจัดการ สามารถคิดแก้ปัญหา เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

หลักการของหลักสูตร หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้พัฒนาขึ้นโดยคำนึงถึงหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้

จุดหมายของหลักสูตร ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงนี้จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้ และคิดคำนวณได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนและครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผล และด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

โครงสร้างของหลักสูตร หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุงกำหนดมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ตอบสนองต่อจุดหมายและหลักการของหลักสูตรในลักษณะของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ 5 กลุ่มด้วยกัน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ เป็นกลุ่มที่ให้ประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยและทักษะพื้นฐานในการคิดคำนวณ ที่สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ และการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาของชีวิต และสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อการนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ในชั้น ป. 5-6 โรงเรียนอาจเลือกจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะ ในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกจัดกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเลือกจัด หลาย ๆ กิจกรรมก็ได้

เวลาที่ใช้ในหลักสูตร ตลอดหลักสูตรประถมศึกษา ใช้เวลาประมาณ 6 ปี แต่แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียน ไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง หรือ 75 คาบ ซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้อง ไม่น้อยกว่า 200 วัน และไม่น้อยกว่า 1,000 ชั่วโมง และสำหรับชั้น ป. 5-6 นั้น ให้เพิ่มเวลา ในการจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีกไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 แสดงอัตราเวลาเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

มวลประสบการณ์	อัตราเวลาเรียนโดยประมาณ					
	ป. 1-2		ป. 3-4		ป. 5-6	
	ร้อยละ	คาบ/ปี	ร้อยละ	คาบ/ปี	ร้อยละ	คาบ/ปี
1. กลุ่มทักษะที่เป็น						
เครื่องมือการเรียนรู้	50	1,500	35	1,050	25	750
2. กลุ่มสร้างเสริม						
ประสบการณ์ชีวิต	15	450	20	600	25	750
3. กลุ่มสร้างเสริม						
ลักษณะนิสัย	25	750	25	750	20	600
4. กลุ่มการทำงานและ						
พื้นฐานอาชีพ	10	300	20	600	30	900
5. กลุ่มประสบการณ์						
พิเศษ	-	-	-	-	-	600
รวม	100	3,000	100	3,000	100	3,000

- แนวดำเนินการของหลักสูตร เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้
1. จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
 2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
 3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงหรือบูรณาการ ทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด
 4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม
 5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

6. จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดคล้องการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน

การวัดผล การประเมินผล และการติดตามผล การวัดผลและการประเมินผล ตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการจัดให้ผู้เรียน ได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือเป็นระยะ ตามความสามารถของผู้เรียน ให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ทดสอบเป็นระยะ และหรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียน ตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน

อนึ่งสำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ จะไม่นำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนแต่เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อดูความก้าวหน้าจากการทำกิจกรรม (กรมวิชาการ, 2534, หน้า 1-4)

หลักสูตรกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีจุดมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ ทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงาน และมีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้ทันกับสภาพของสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคอุตสาหกรรมใหม่ โดยมีเกษตรเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนา

จุดประสงค์ของหลักสูตร กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีนิสัยรักงาน เห็นประโยชน์ของการทำงาน ทำงานเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่น อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้ และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน และงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
2. มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือ และทักษะในกระบวนการทำงาน ทำงานอย่างมีแผน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือครอบครัว และผู้อื่นได้ตามควรแก่วัย
3. มีนิสัยที่ดีในการทำงานและรู้จักพึ่งตนเอง

4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับปรุงผลงานและกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น
คุณสมบัติที่ต้องการเน้น หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ มุ่งสอนให้ผู้เรียน
มีคุณสมบัติอย่างน้อย 3 ประการ คือ ทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงาน และมีการปรับปรุงงาน
อยู่เสมอ แต่ละคุณสมบัติ มีองค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบของการทำงานเป็น

1.1 มีทักษะในการใช้มือและเครื่องมือทำงาน

1.1.1 เลือกใช้เครื่องมือเหมาะสมกับงาน

1.1.2 ใช้อย่างถูกต้อง

1.1.3 ใช้อย่างคล่องแคล่ว

1.1.4 ใช้อย่างปลอดภัย

1.2 มีทักษะในกระบวนการทำงาน คือ

1.2.1 การวิเคราะห์งาน

1.2.2 การวางแผนงาน

1.2.3 การปฏิบัติงานตามแผน

1.2.4 การประเมินผลการทำงาน

1.3 มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น คือ

1.3.1 เป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี

1.3.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.3.3 รับผิดชอบ เอื้อเฟื้อ ไม่เอาเปรียบ

1.3.4 เสนอความเห็น สรุป และเสนอผลงาน

การฝึกให้มีคุณสมบัติในการทำงานเป็นต้องศึกษางานจนมีความรู้ในงานที่จะทำ
และฝึกปฏิบัติงานเกิดทักษะ

2. องค์ประกอบของการมีนิสัยรักการทำงาน

2.1 ความรู้ความสามารถในการทำงาน เช่น รู้จักงาน การวางแผน

และวิธีแก้ปัญหา การปรับปรุงงาน

2.2 มีเจตคติที่ดีต่องาน หมายถึงมีความสนใจ ตั้งใจ เอาใจใส่ และสนุก
กับการทำงาน ทำงานเองโดยไม่รอคำสั่ง แสวงหางาน และวิธีทำงานที่มีประสิทธิภาพ

2.3 มีนิสัยในการทำงาน ได้แก่ความรับผิดชอบ ความประหยัด ขยันอดทน
ละเอียดถี่ถ้วน มีระเบียบ ซื่อสัตย์ และพึ่งตนเองได้

การสร้างนิสัยรักการทำงาน ต้องเริ่มจากการรู้จักงานและทำงานเป็นประจำ และลองปฏิบัติงานอาชีพที่สนใจ

3. องค์ประกอบของการปรับปรุงงานอยู่เสมอ

- 3.1 วิเคราะห์งานเพื่อหาข้อบกพร่องหรือหาวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 3.2 หาทางเลือกในการแก้ปัญหาและเลือกทางเลือก
- 3.3 นำทางเลือกมาปรับปรุงการทำงานและผลงาน

การปรับปรุงงานต้องอาศัยทักษะการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539, หน้า 7-9) กล่าวว่าไว้ดังนี้

จุดประสงค์ กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียน มีนิสัยรักงาน เห็นประโยชน์ของการทำงาน ทำงานเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่ การดำรงชีวิต พึ่งตนเองได้ เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องปลูกฝัง ให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงาน ในชีวิตประจำวัน และงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
2. มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือ และทักษะในกระบวนการทำงาน ทำงาน อย่างมีแผน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือครอบครัว และผู้อื่นได้ตามควรแก่วัย
3. มีนิสัยที่ดีในการทำงานและรู้จักพึ่งตนเอง
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับปรุงผลงานและกระบวนการทำงาน ให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

แนวจัดการเรียนการสอน หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จัดเนื้อหา เป็น 3 งาน คือ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานเลือก

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ให้เรียนงานบ้านและงานเกษตรเป็นงานบังคับ และเลือกงานประดิษฐ์ และงานช่างหรืองานอื่น งานใดงานหนึ่งหรือทั้ง 2 งาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ให้เรียนงานบ้านและงานเกษตรเป็นงานบังคับ และเลือกงาน ที่เตรียมไปสู่อาชีพเป็นงานบังคับเลือก หรือเลือกทั้งงานที่เตรียม ไปสู่อาชีพ และงานประดิษฐ์

อัตราการเรียนรู้ งานบังคับและงานเลือกในแต่ละระดับชั้น กำหนดไว้ประมาณ 2 : 1 ของเวลาเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพตลอดปีการศึกษา การแบ่งเวลาเรียนในงานบังคับ และงานเลือกคือหลักทุกวิชา หรือแขนงงานมีความสำคัญเท่ากัน

การจัดการเรียน การจัดเวลาเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจัดตามช่วงชั้นเรียน ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ชั้นละ 300 คาบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 เวลาเรียน ชั้นละ 600 คาบ และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เวลาเรียนชั้นละ 900 คาบ ดังนี้

ตารางที่ 2 อัตราเวลาเรียนของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2	300 คาบ (100 ชั่วโมง)
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4	600 คาบ (200 ชั่วโมง)
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6	900 คาบ (300 ชั่วโมง)

ตารางที่ 3 เวลาเรียนของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

เวลาเรียน		
งานบังคับ 600 คาบ		งานเลือก 300 คาบ
งานบ้าน	งานเกษตร	งานประดิษฐ์และงานช่างงาน
		งานที่เตรียมไปสู่อาชีพ
300 คาบ	300 คาบ	300 คาบ

ในช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 การจัดการเรียนของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จะเป็นดังนี้

1. งานบ้าน เวลาเรียนตลอดปี 300 คาบ
2. งานเกษตร เวลาเรียนตลอดปี 300 คาบ
3. งานเลือก เวลาเรียนตลอดปี 300 คาบ

ลักษณะงานของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ งานต่าง ๆ ของกลุ่มนี้ เป็นการปฏิบัติจริง ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน โดยนักเรียนนำความรู้ที่ได้รับจากห้องเรียน ทั้งที่ปฏิบัติที่โรงเรียนและที่บ้าน โดยมอบให้นักเรียนไปทำงานที่บ้าน ตามโครงการที่มอบหมายให้ที่บ้านและสามารถติดตามผลการปฏิบัติงานให้เพื่อปลูกฝังเจตคติ กิจนิสัยที่ดีในการทำงาน

ในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนด คำอธิบายรายวิชางานเลือก งานที่เตรียมไปสู่อาชีพ แผนงานเกษตร ไว้ดังนี้

อธิบายรายวิชา งานเลือก งานที่เตรียมไปสู่อาชีพ ป.5 – ป.6

แผนงานเกษตร การปลูกพืช

คำอธิบาย

สังเกตและรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการเตรียมประกอบอาชีพเพาะปลูกตามที่เลือกเรียน ในเรื่องวิธีปลูกและบำรุงรักษา การดำเนินการ ปัญหา อุปสรรค จากแหล่งอาชีพ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ อภิปราย และสรุป

ศึกษาการเลือกพันธุ์ ทำเล การเตรียมดินปลูก การใช้และเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ การปลูก และบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต และการจัดจำหน่าย แล้วนำผลมาอภิปรายสรุป และรายงานผล

สังเกตการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ สารเคมี และวิธีปลูก บำรุงรักษา จากการสาธิตของครู และนักเรียน ทดลองปฏิบัติ แล้วนำผลมาอภิปราย กำหนดเป็นแนวทางในการทำงาน

ฝึกวางแผนดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนด แล้วนำผลมาอภิปราย สรุป

ฝึกปฏิบัติตามที่เลือกเรียน โดยเน้นขั้นตอน กระบวนการ และนิสัยในการทำงาน

สังเกต การปฏิบัติและผลงาน แล้วนำมาอภิปรายหาข้อบกพร่องและวิธีแก้ไข

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ การดำเนินงานเชิงการค้า มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำงาน สามารถเพาะปลูกและบำรุงรักษพืชตามขั้นตอนกระบวนการปรับปรุง งานอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของการทำงาน และมีนิสัยรักงาน และปรับปรุงตนเองให้ขยันหมั่นเพียร แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัยเพื่อเป็นรากฐานในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตให้เกิดความสุข ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม งานของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่จัดสอน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้แก่

1. งานบ้าน เป็นงานที่ปลูกฝังนิสัยที่ดี ฝึกให้เด็กมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ภายในบ้าน สามารถทำงานตามขั้นตอน กระบวนการ ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ และทำงานร่วมกับสมาชิกในครอบครัวได้ รู้จักปรับปรุงการทำงาน เห็นคุณค่าของการทำงาน และมีนิสัยรักงาน

2. งานเกษตร เป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ส่งเสริมให้เด็กได้มีความรู้เกี่ยวกับการเกษตร ได้พัฒนาอาชีพของครอบครัวและท้องถิ่น เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ตามขั้นตอน กระบวนการทำงาน ด้วยความรับผิดชอบ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ปรับปรุงงานอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของการทำงาน และมีนิสัยรักการทำงาน

3. งานเลือก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ประกอบด้วย 2 ประเภท คือ งานประดิษฐ์ และงานช่างกับงานอื่น ๆ

งานประดิษฐ์และงานช่าง จัดเนื้อหาหลักสูตรในลักษณะต่อเนื่องตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ให้เรียน 1 เรื่อง คือ งานประดิษฐ์วัสดุและเศษวัสดุ เป็นของเล่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ให้เรียน 3 เรื่อง คือ งานประดิษฐ์วัสดุและเศษวัสดุ เป็นของเล่น ของใช้ และของประดับตกแต่ง

งานอื่น ๆ มีขอบเขตดังนี้

1. งานที่ผู้ปกครองหรือท้องถิ่นทำอยู่
2. งานที่นำไปสู่การมีรายได้ตอบแทน
3. งานที่สนใจและส่งเสริมเป็นการเฉพาะ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ประกอบด้วย 2 ประเภท เช่นเดียวกันคือ งานประดิษฐ์ และงานช่างกับงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ

งานประดิษฐ์และงานช่าง จัดเนื้อหาให้เรียน 3 เรื่อง เช่นเดียวกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 งานที่เตรียมไปสู่อาชีพ

1. งานบ้าน
2. งานเกษตร
3. งานช่างประดิษฐ์
4. งานช่าง
5. งานอาชีพอื่น ๆ

กลุ่มงาน / เรื่อง

การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ

1. การปลูกกุหลาบ
2. การปลูกเบญจมาศ เขือบีร่า
3. การปลูกไฮเดรนเยีย สร้อยทอง ถิ่นมังกร
4. การปลูกดาวเรือง หงอนไก่
5. การปลูกมะลิ พุดซ้อน
6. การปลูกพุทธรักษา ปักษาสวรรค์
ก้ามปู
7. การปลูกบานชื่น บานไม่รู้โรย
8. การปลูกทองอุไร ดอนยา
9. การปลูกแก้ว ราตรี
10. การปลูกยี่โถ ยี่เข่ง
11. การปลูกประทัดจีน ผลการทอง
12. การปลูกชบา พู่ระหง
13. การปลูกโกสน เล็บครุฑ
14. การปลูกดาเดะกั่วต่าง ๆ
15. การปลูกบอนต่าง ๆ
16. การปลูกเฟิร์นต่าง ๆ
17. การปลูกหมากต่าง ๆ
18. การปลูกพลูด่าง ๆ
19. การปลูกปาล์มต่าง ๆ
20. การปลูกปรังต่าง ๆ
21. การปลูกไทรต่าง ๆ
22. การปลูกไผ่ต่าง ๆ
23. การปลูกเดหลี เกี๋ยงปลาซ่อน
ปีกแมลงสาบ รวงข้าว
24. การปลูกยางต่าง ๆ
25. การปลูกทองหลางต่าง ๆ
26. การปลูกขี้เหล็ก เต่าร้าง
27. การปลูกกระเบื้องเพชร
28. การปลูกใบเงิน ใบทอง ใบนาคร
29. การปลูกหญ้าต่าง ๆ
30. การปลูกปริกต่าง ๆ โปร่งฟ้า
31. การปลูกบานบุรี เฟื่องฟ้า
32. การปลูกการเวก นมแมว
33. การปลูกเล็บมือนาง พวงแสด
34. การปลูกพวงโกเมน พวงหยก
35. การปลูกรสสุคนธ์ เสาวคนธ์
36. การปลูกบัวต่าง ๆ
37. การปลูกกกต่าง ๆ
38. การปลูกประคำ ตะแบก อินทนิล
39. การปลูกชัยพฤกษ์ กัลปพฤกษ์ นนทรี
40. การปลูกศรีตรัง เหลืองอินเดีย

จากคำอธิบายรายวิชาผู้วิจัยได้นำความรู้เกี่ยวกับการปลูกบัวผันมาจัดการเรียนการสอน
ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในงานที่เตรียมไปสู่อาชีพแขนงงานเกษตรดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับการปลูกบัวผัน บัวผัน (nymphaea lotus) เป็นไม้น้ำวงศ์บัว (family nymphaeaceae) ชนิดหนึ่ง ซึ่งมีใบลอยบนผิวน้ำ ขอบใบหยักถี่-ห่าง แแหลม-มน ไม่มีระเบียบ ดอกชูพ้นน้ำ บานกลางวัน อยู่ในสกุลอุบลชาติ (nymphaea) เป็นบัวสายพันธุ์ไทย ปัจจุบันได้มีการผสมพันธุ์ ปรับปรุงพันธุ์ได้พันธุ์ใหม่หลายสี ได้แก่ สีขาว ชมพู แดง เหลือง แสด ฟ้ายคราม ม่วง แดง ม่วงน้ำเงิน และเหลือง เหลืองเขียว หรือฟ้ายคราม

ประโยชน์

1. เป็นไม้ประดับตกแต่งให้สวยงาม
2. ตัดดอกไปประดับแจกันบูชาพระ
3. ใช้ผสมยาและเครื่องประพินกลิ่น
4. เป็นอาชีพหารายได้

การเลือกพันธุ์และคัดเลือกพันธุ์ การเลือกพันธุ์บัวผัน บัวผันที่มีปลูกกันอยู่ทั่วไปเป็นพันธุ์ลูกผสมทั้งสิ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ปลูกว่าต้องการสีอะไร เพราะราคาและความชอบของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ราคาแตกต่างกันไปตามสีของบัว การคัดเลือกพันธุ์ควรเลือกต้นที่แข็งแรง สมบูรณ์ ไม่แคระแกรน ใบไม่มีรอย จุดขาด ก้านใบไม่มีตะไคร่น้ำจับ

การเลือกทำเล บัวผันที่นิยมปลูกส่วนใหญ่จะปลูกในภาชนะ ทั้งนี้บัวผันเป็นไม้น้ำที่ปลูกง่าย และปัจจุบันพื้นที่ของบ้านส่วนใหญ่จะมีไม่มากนัก ฉะนั้นทำเลปลูกบัวผันจึงไม่ต้องการอะไรมาก นอกจาก ภาชนะที่จะใส่น้ำ และตั้งอยู่ในที่ที่มีแสงแดด ประมาณวันละ 4-5 ชั่วโมงเท่านั้น

การเตรียมดิน ดินปลูกบัวที่เหมาะสมที่สุดต้องเป็นดินที่มีธาตุโปแตสเซียมค่อนข้างสูง เช่นดินเหนียว ดินท้องถิ่น ดินท้องร่องสวน การเตรียมดินสำหรับปลูกบัวผัน นำดินเหนียวมาตากแดดให้แห้งแล้วทุบย่อยให้มีขนาดเล็ก (ดินเหนียวถ้าแห้งจริงๆ แล้วจะแตกง่าย) เก็บเศษวัชพืชที่ติดมากับดินออกให้หมด แบ่งดินเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งนำไปผสมเพื่อทำเป็นดินปลูก อีกส่วนหนึ่งเป็นดินเปล่าๆ ไม่ต้องผสมอะไร สำหรับเป็นดินปิดหน้า

สูตรดินผสม

1. ดิน 10 ส่วน
2. ปุ๋ยคอก 1 ส่วน
3. กระดุกป่นหรือ ร็อคฟอสเฟต 1 กำมือ/ดิน 1 บั้งก็
4. ธาตุอาหารรอง 1 กำมือ/ดิน 10 บั้งก็

ปุ๋ยคอกจะเป็นมูลอะไรก็ได้ แต่ต้องให้แห้ง และต้องไม่มีวัตถุอื่นเจือปน แต่ถ้าปุ๋ยคอกเป็นมูลไก่หรือมูลค้างคาว ให้เพิ่มดินเป็น 15 ส่วน เพราะมูลสัตว์ทั้ง 2 ชนิดมีฟอสฟอรัสค่อนข้างสูง อาจจะเป็นผลเสียต่อบัวได้

การปลูกและการบำรุงรักษา การปลูกบัวผันไว้เป็นไม้ประดับนั้น จะปลูกในภาชนะเล็กๆ เช่น แก้วโถก หรือกะละมังพลาสติกเล็กๆ ก็ได้ แล้วนำไปแช่ในอ่างน้ำ ฉะนั้นการปลูกจึงไม่ยาก และไม่ต้องการดินมาก บรรจุดินผสมปุ๋ยสองในสามส่วนของภาชนะที่ใส่ดิน และอัดให้แน่น ส่วนบนของภาชนะใส่ดินเหนียวปนธรรมดา

การเจริญเติบโตของบัวผันจะเติบโตทางตั้ง จึงปลูกตรงกลางด้วยหัวหรือต้นอ่อน ฝังให้อยู่ใต้ผิวดินประมาณ 2-3 เซนติเมตร อัดแน่น แล้วปรับระดับน้ำให้สูงกว่าใบที่เจริญที่สุด 10-15 เซนติเมตร เพราะธรรมชาติของบัวจะรัดและเร่งให้ใบเจริญขึ้นสูงเหนือน้ำภายใน 2-3 วัน กระถางหรืออ่างสำหรับใส่น้ำ ควรมีความกว้างของปากประมาณ 50 เซนติเมตร ความลึกประมาณ 30-50 เซนติเมตร

การดูแลรักษา

1. ดูแลน้ำอย่าให้เสีย คอยเด็ดใบบัวที่แก่และดอกโรยทิ้ง บัวจะไม่ชอบการถ่ายน้ำบ่อย ใช้วิธีเติมน้ำ
2. ปรานตะไคร่น้ำ และสาหร่ายโดยการเก็บทิ้ง แต่ถ้ามีมาก ให้ใช้ด่างทับทิมละลาย น้ำลงในภาชนะที่ปลูกให้เป็นสีบานเย็นเข้ม แล้วทิ้งไว้ 2-3 วัน ถ่ายน้ำออกครึ่งหนึ่ง แล้วเก็บตะไคร้สาหร่ายออกแล้วเติมน้ำใหม่
3. เก็บคราบน้ำมัน ไขมันจากกระดุกปั่นหรืออินทรีย์วัตถุที่เน่าเปื่อยไม่หมด ไขมันจะลอยเป็นฝ้า ใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ปะลอบบนผิวน้ำจะช่วยซับคราบน้ำมันออกได้
4. ต้นและรากลอย อาจเกิดจากการอัดดินไม่แน่นเมื่อเริ่มปลูก แก้โดยปลูกใหม่ และหาไม้ไผ่อ่อนปักครึ่ง คล้ายปากคียบเสียบคร่อมต้นที่ปลูกกันไม่ให้ลอย (ชาวสวนบัวเรียกว่า ตะเกียบ)
5. ดินจืด สังกะสีได้ง่าย ๆ ถ้าบัวใบเล็กลง เหลือง แก่เร็ว แก้โดยใส่ปุ๋ยสูตรกลาง ๆ ทั่วไป เช่น 10-10-10, 15-15-15, หรือ 16-16-16 โดยใช้ปุ๋ยห่อกระดาษทึบ หรือกระดาษหนังสือพิมพ์ ห่อฝังโคนต้น

6. โรค-แมลงศัตรู บัวผันไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับโรค-แมลงศัตรูมากนัก และอีกประการหนึ่ง เราปลูกในภาชนะไว้เป็นบัวประดับจะดูแลรักษาง่าย ถ้าตายก็เก็บใบทิ้ง ถ้ามีมากก็อาจใช้ยาอะโซทริน 60 ผสมน้ำอัตราส่วนน้ำยา 1 : 1000 (1 ซีซี ค่อน้ำ 1 ลิตร) ฉีดพ่นเป็นฝอยให้จับหน้าของใบบัวบาง ๆ ฉีดพ่นทุก 2 สัปดาห์ และยานี้ไม่เป็นอันตรายทั้งกับคน และปลาที่เลี้ยง

การเก็บเกี่ยวและรักษาพันธุ์ บัวผันนิยมขยายพันธุ์โดยการแยกหัว เมื่อบัวผันเจริญเต็มที่แล้วจะมีการสร้างต้นอ่อนบนหัวหรือเหง้าของต้นแม่ และเมื่อต้นอ่อนเจริญขึ้นพอสมควรก็จะสร้างรากใหม่และหัวเล็ก ๆ บนหัวเดิม การแยกต้นใหม่มักกระทำเมื่อต้นใหม่สร้างใบที่โผล่พ้นน้ำแล้ว บางครั้งเหง้าที่สมบูรณ์มาก ๆ อาจมีการสร้างต้นอ่อนเล็ก ๆ ขึ้นเป็นกระจุกได้เช่นกัน หากมีความประสงค์ที่จะขยายต้นเล็ก ๆ เหล่านี้ในทันทีก็สามารถทำได้โดยค่อย ๆ ปลิดต้นเล็กออกด้วยความระมัดระวัง และนำไปปลูกในกระถางเล็กแช่ให้อยู่ได้ผิวน้ำเพียงเล็กน้อย ต้นอ่อนก็จะสามารถเจริญและสร้างใบลอยพ้นน้ำได้

การประมาณค่าวัสดุ วัสดุที่ใช้ในการปลูกบัวผันเป็นบัวประดับ

1. กระถางสำหรับใส่น้ำ ขึ้นอยู่กับแบบและขนาดมีราคาตั้งแต่ 120 บาทขึ้นไป
2. กะละมังพลาสติกขนาดกลางหรือแก้วโถก(พลาสติก)
3. ดินสำหรับปลูกบัว
4. พันธุ์บัวผัน มีหลายราคาทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสีของบัว
5. ปุ๋ยเล็กน้อย ราคาประมาณกิโลกรัมละ 20 บาท

การเตรียมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มหาวิทยาลัยสุโขทัย

ธรรมาธิราช (2537, หน้า 210-230) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นการฝึกปฏิบัติมากที่สุด การที่จะทำการสอนให้ได้ผลดีตามเป้าหมายของบทเรียนไม่ใช่ของที่ง่ายนัก ครูที่ดีจะต้องพยายามใช้วิธีสอนและเทคนิคต่าง ๆ มาช่วยให้การสอนของตนน่าสนใจ นักเรียนสนใจอยากรู้ และอยากทำงานโดยคำนึงถึงหลัก 4 ประการดังนี้

1. กำหนดว่าแต่ละงานหรือแต่ละบทเรียนมีเป้าหมายที่จะให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมในด้านความรู้ เจตคติ ทักษะ และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร
2. กำหนดวิธีการ เทคนิคหรือกลวิธีที่สอนจะให้นักเรียนได้ร่วมทำกิจกรรม ฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลตามพฤติกรรมที่กำหนดไว้อย่างไรบ้าง
3. กำหนดเครื่องช่วยสอนหรือสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งสถานการณ์ที่จะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น สะดวก รวดเร็ว นักเรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น
4. กำหนดแนวทางหรือวิธีที่จะช่วยให้ทราบว่า การดำเนินการสอนในแต่ละครั้งได้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

ลำดับขั้นการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

ขั้นที่ 1 การสร้างความสนใจ

ขั้นที่ 2 การแจ้งจุดประสงค์ของนักเรียน

ขั้นที่ 3 การกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้พื้นฐานที่จำเป็นมาใช้

- ขั้นที่ 4 การเสนอบทเรียนใหม่โดยใช้สื่อการเรียนกระตุ้น
- ขั้นที่ 5 การให้แนวการเรียนรู้
- ขั้นที่ 6 การให้นักเรียนลงมือปฏิบัติหรือทำให้เกิดพฤติกรรม
- ขั้นที่ 7 การให้ข้อมูลป้อนกลับ
- ขั้นที่ 8 การประเมินผลการปฏิบัติ
- ขั้นที่ 9 การเพิ่มความจำและการถ่ายโยงการเรียนรู้

ในการสอนแต่ละขั้นควรให้นักเรียนทุกคนเป็นผู้แสดงพฤติกรรม ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ครูต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในขีดขั้นของความสามารถที่จะปฏิบัติได้ในเวลาที่กำหนด ถ้าครูกำหนดงานที่ยากในช่วงเวลาอันสั้น นักเรียนไม่เห็นผลสำเร็จของงาน นักเรียนจะขาดกำลังใจ ขาดความรับผิดชอบในผลงาน กลายเป็นการจดจำและหียบโย่งไปในที่สุด

วิธีสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

1. การสอนแบบสาธิต
2. การสอนแบบโครงการ
3. การสอนแบบทดลอง
4. การเรียนด้วยการแก้ปัญหา
5. วิธีสอนด้วยแบบพิมพ์
6. การเรียนในห้องปฏิบัติการ
7. แบบอภิปราย
8. การเรียนการสอนแบบประสานสัมพันธ์ภายในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

และกลุ่มประสบการณ์อื่น

การใช้หลักสูตรกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพจะประสบความสำเร็จ บุคลากรทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหาร ศึกษาธิการ นักวิชาการ ครูผู้สอน ต้องเข้าใจหลักสูตร โครงสร้างวัตถุประสงค์ ที่สำคัญจุดเน้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การมุ่งให้นักเรียนมีนิสัยรักงาน เห็นประโยชน์ของการทำงาน ทำงานเป็นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตพึ่งตนเองและเป็นพื้นฐานในงานอาชีพ และผู้ใช้สามารถปรับเนื้อหาของหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการศึกษา ประชาชน และผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจ เพื่อจะได้แรงสนับสนุนส่งเสริม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพครบวงจร

กิจกรรมการเรียนการสอนแขนงต่าง ๆ จะบังเกิดประโยชน์สูงสุด น่าจะเป็นกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนด้วย ซึ่งในปัจจุบันจะนิยมกล่าวกันว่า

“การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพครบวงจร” ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดความสนใจในเรื่องธุรกิจบ้าง เพื่อจะได้มีความรอบรู้ในเรื่องความต้องการของชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนอันจะเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพครบวงจรของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย

แผนภูมิกระบวนการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพครบวงจร

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
2. วางแผนการดำเนินการ
3. การปฏิบัติการเรียนการสอน
4. การจัดการผลผลิต (มีกิน มีใช้ มีเก็บ)
5. การวัดผลประเมินผล
6. การปรับปรุงพัฒนา

กระบวนการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพครบวงจร

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

- 1.1 สำรวจความต้องการของตลาดและชุมชน โดยใช้แบบสำรวจการสัมภาษณ์
- 1.2 สำรวจแหล่งวิทยากรในชุมชน วิทยากรที่มีความรู้เฉพาะสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์
- 1.3 สำรวจแหล่งวิทยาในชุมชน วิทยากรที่มีความรู้เฉพาะสถานประกอบการ ฯลฯ
- 1.4 สำรวจความรู้และทักษะพื้นฐานของผู้เรียนเกี่ยวกับงาน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนแขนงวิชา ตามที่ต้องการเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินการสอน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

2. วางแผนดำเนินการ

- 2.1 มีการวางแผนดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง และวิทยากร ผู้มีความรู้เฉพาะด้านต่าง ๆ ให้ได้ข้อคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับ

- 2.1.1 สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ งานใด แขนงใด

- 2.1.2 ดำเนินการสอนอย่างไร

- 2.1.3 การสนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น ทุน วัสดุ อุปกรณ์ สถานประกอบการ

- 2.2 ความมีมาตรฐานในคุณภาพและความเพียงพอในด้านปริมาณของผลผลิต

- 2.3 การหาแหล่งจำหน่ายผลผลิตทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น สหกรณ์โรงเรียน สหกรณ์หมู่บ้าน ร้านค้าสวัสดิการ ร้านค้าของโรงเรียน เช่น สหกรณ์โรงเรียน สหกรณ์หมู่บ้าน ร้านสวัสดิการ ร้านค้าของโรงเรียน/กลุ่มโรงเรียน/สปอ.ก/สปจ. ฯลฯ

3. การปฏิบัติการเรียนการสอน

3.1 เขียนโครงการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนงานของกลุ่มการงานและ
พื้นฐานอาชีพ

3.2 เตรียมการสอน สื่อ และการวัดผลประเมินผล

3.3 ครูและนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำดับขั้นตอน
ที่ได้เตรียมไว้แล้ว

3.4 บุคลากรผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ
ตามความจำเป็น

3.5 ได้ผลผลิต

3.6 เมื่อได้ผลผลิตแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนในการจัดการกับผลผลิต
เกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไป

3.6.1 ทุน (แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ ค่าใช้จ่าย ฯ)

3.6.2 การกำหนดราคาขาย (กำหนดราคาขาย โดยคิดราคาดันทุนรวมกับกำไร
ที่ต้องการ กำหนดเป็นราคาขาย ทั้งขายปลีกและขายส่ง)

4. การจัดการผลผลิต (มีกิน มีใช้ มีเก็บ)

4.1 การประชาสัมพันธ์

4.1.1 จัดเผยแพร่ผลงานโดยวิธีการต่าง ๆ

4.1.2 เอกสาร แผ่นปลิว

4.1.3 บทความทางวิทยุ และหนังสือพิมพ์

4.1.4 แพร่ภาพผลงานทางโทรทัศน์

4.1.5 แจกของตัวอย่าง

4.1.6 จัดนิทรรศการผลผลิตจากกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

4.2 ตลาด

4.2.1 การบรรจุภาชนะ หีบห่อ และการขนส่ง

4.2.2 การจำหน่ายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

4.2.3 การจำหน่ายในตลาดที่อยู่ระยะทางต่างกัน

4.2.4 การจำหน่ายให้ลูกค้าประจำและลูกค้าชั่วคราว (ควรกำหนดราคาขาย
ให้ต่างกัน)

160849

๑
๓๗๒. ๑๙
๑ ๖๔๕๗
๑

5. การวัดผลและประเมินผล

5.1 วัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลผลิต (คุณภาพ และปริมาณ)ว่าสามารถสนองความต้องการของตลาดได้มากน้อยเพียงใด

5.2 มีการประเมินผลการเรียนการสอนในด้านต่อไปนี้ด้วย

5.2.1 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.2.2 สื่อการเรียนการสอน

5.2.3 วิธีการผลิต

5.2.4 บันทึกการประเมินขั้นตอนการสอนต่าง ๆ รวมทั้งปัญหา อุปสรรค ข้อดี ข้อเสีย ในการปฏิบัติกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน

6. การปรับปรุงพัฒนา

6.1 นำผลการประเมินที่บันทึกไว้ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาผลิตในด้านต่อไปนี้

6.1.1 คุณภาพ

6.1.2 ปริมาณ

6.1.3 การบรรจุหีบห่อ

6.1.4 ความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นสภาพเศรษฐกิจ

6.2 ถ้าพิจารณาเห็นว่าขั้นตอนการเรียนการสอนที่ไม่เหมาะสม

ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาควบคู่กันไป

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรนั้นต้องฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำงานอย่างมีกระบวนการ มีนิสัยรักการทำงาน มีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่ดีเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพในอนาคต การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายนั้น เรื่องการเตรียมความพร้อมต่าง ๆ มีความสำคัญเป็นอย่างมากจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงได้มากที่สุด ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกับความสนใจ วิชา และสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน เน้นฝึกทักษะกระบวนการ 9 ขั้นตอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละบทเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของงานต่าง ๆ จะบังเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนน่าจะเป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียนด้วย (เน้นประถมศึกษาปีที่ 3-6) เพื่อเป็นแรงจูงใจ โดยจัด “กิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพครบวงจร” ซึ่งวงจร

ประกอบด้วย การศึกษาผลผลิต (มีกิน มีใช้ มีเก็บ) การวัดและประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนา อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาคอขวด ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว ในอนาคต

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

พรเพ็ญ ปทุมศิริ (2531, หน้า 29-30) ได้กล่าวว่า แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนควรคำนึงถึงหลักการเตรียมกิจกรรมดังนี้

1. ต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปัญหาและสภาพแวดล้อมของผู้เรียน เพื่อจะทำให้หลักสูตรเกิดการยืดหยุ่น ทันต่อความเปลี่ยนแปลง
2. ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามจังหวะและความถนัดของตนเองเพื่อสำรวจและค้นพบความถนัดในการทำงาน
3. เน้นภาคปฏิบัติและไม่หลงลืมภาคทฤษฎี เพื่อให้นักเรียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับโลกของการทำงาน ให้รู้จักนำหลักหรือวิธีการมาใช้ในการทำงาน
4. ให้ผู้เรียนได้เรียนตลอดกระบวนการ ตั้งแต่วางแผนลงมือปฏิบัติจนถึงขั้นนำไปใช้ ให้เห็นผลสำเร็จของงาน เห็นคุณค่าของสิ่งที่ได้เรียน ซึ่งจะช่วยฝึกทักษะนิสัยและสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงาน
5. เน้นกระบวนการในการทำงาน
6. ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้ โดยสอนหลักและวิธีการเรียนรู้ให้ ทั้งนี้จะต้อง

6.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้และทำงานด้วยตนเอง

6.2 ฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม

6.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เช่น ไม่สอนให้เลียนแบบ

หรือทำตามผู้สอนอย่างเดียว ควรช่วยผู้เรียนสร้างสรรค์งานใหม่ขึ้นเองด้วยเป็นต้น

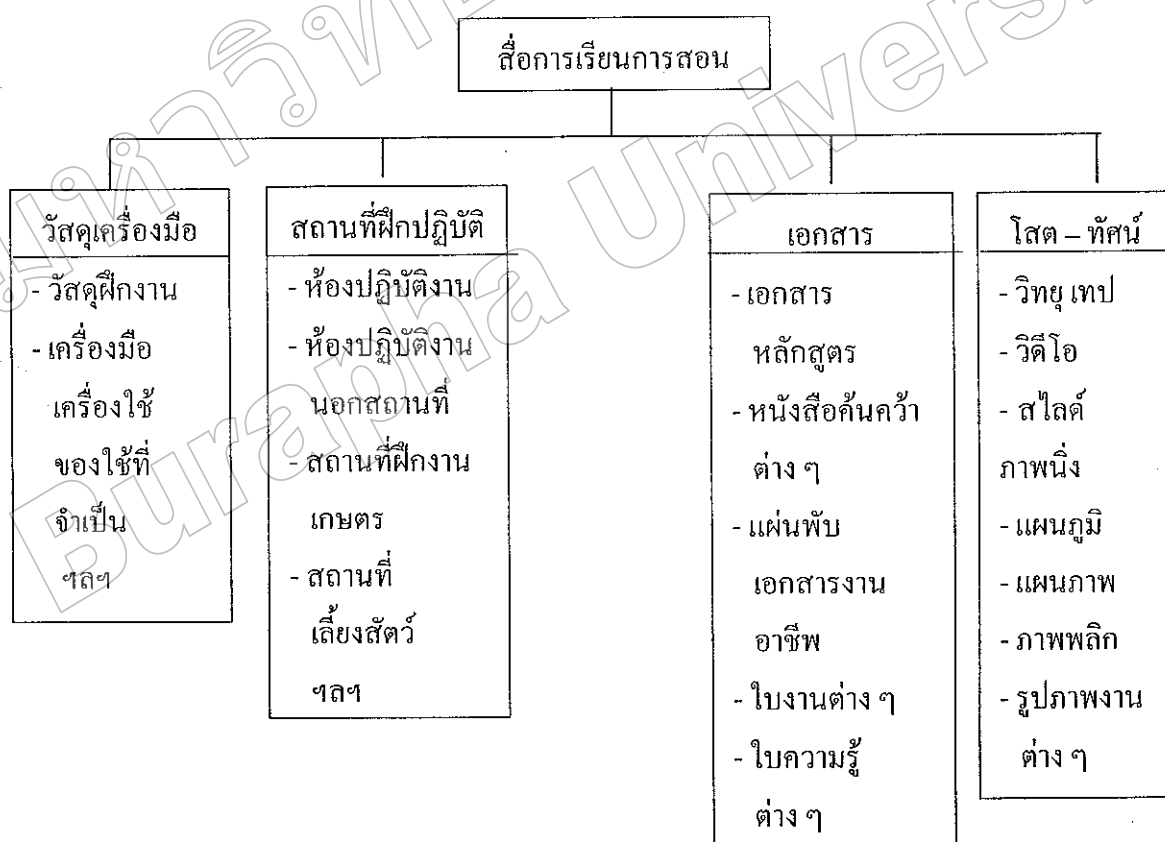
กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและประสบการณ์พื้นฐานในงานเฉพาะอาชีพให้มีความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงาน ช่วยส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีเจตคติและลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน ดังนั้นการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจะต้องมีลักษณะที่สำคัญคือ

1. การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นการทำงานเพื่อฝึกทักษะงานพื้นฐานทั่วไป และงานเฉพาะอาชีพ
2. การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เน้นกระบวนการทำงานเป็นขั้นตอนเท่า ๆ กับผลงาน

3. การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นการพัฒนาเจตคติ และลักษณะนิสัยในการทำงาน

4. การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นการจัดกิจกรรมโครงการ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์เข้าด้วยกันในลักษณะของบูรณาการ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง และมุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สื่อการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ นิคม ชมภูหลง (2540, หน้า 22-26) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่จะถ่ายทอดเนื้อหาสาระให้กับผู้เรียน อยากเรียนด้วยความสนใจ ตั้งใจ ทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งจะแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภท คือ สื่อสำหรับครูและสื่อสำหรับนักเรียน ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่ของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจะเน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้มีทักษะ ในการใช้เครื่องมือ การทำงานที่เป็นกระบวนการของงานต่าง ๆ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น สื่อสำคัญคือ วัสดุ สำหรับฝึกปฏิบัติ เครื่องมือ เครื่องใช้สำหรับการฝึกปฏิบัติ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงสื่อการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

จากแผนภูมินี้ จำแนกให้เห็นว่าสื่อการสอนของกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ อาจจำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4 กลุ่มคือ

1. วัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้
2. สถานที่ฝึกปฏิบัติ
3. เอกสาร
4. สื่อ โสต-ทัศน์

ซึ่งแต่ละกลุ่มจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สอนและผู้เรียน ดังนี้

1. วัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้
 - 1.1 ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง
 - 1.2 รู้จักวัสดุสำหรับปฏิบัติและการใช้อย่างประหยัด
 - 1.3 รู้จักวิธีใช้เครื่องมือต่าง ๆ อย่างถูกวิธี ปลอดภัย
 - 1.4 รู้จักเก็บรักษา ซ่อมแซมเครื่องมือหลังการใช้งาน
 - 1.5 ใช้เครื่องมือช่วยทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
2. สถานที่ปฏิบัติงาน
 - 2.1 ช่วยให้เกิดการฝึกปฏิบัติงานต่าง ๆ ในภาคปฏิบัติอย่างจริงจัง
 - 2.2 มีประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง
 - 2.3 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
3. เอกสารต่าง ๆ
 - 3.1 ให้นักเรียนดู ใช้เป็นแหล่งสำหรับศึกษาค้นคว้า หาความรู้ต่าง ๆ เพิ่มเติม
 - 3.2 เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงาน
4. โสต-ทัศน์
 - 4.1 ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนดีขึ้น
 - 4.2 เห็นขั้นตอนของการทำงานชัดเจน
 - 4.3 เป็นแหล่งรวบรวมและบริการสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกลุ่มงานและพื้นฐาน

อาชีพ

สื่อที่จำเป็น

1. เอกสารหลักสูตร เป็นเอกสารพื้นฐาน ซึ่งครูจำเป็นต้องมี เช่น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

1.2 แนวการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ทั้งงานบังคับ งานเลือกและงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ

1.3 คู่มือประเมินผลการเรียน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

2. เอกสารเสริมความรู้และเอกสารสำหรับประกอบการค้นคว้า นอกจากเอกสารที่จำเป็น ครูควรมีเอกสารสำหรับประกอบการค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้ครูเกิดความรู้และมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น เพื่อเพิ่มทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเอง เช่น เอกสาร แผ่นพับงานอาชีพต่าง ๆ ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมของตนเอง งานเกษตรต่าง ๆ ของกรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร วารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานอาหาร โภชนาการ งานเกษตร งานประดิษฐ์ และงานช่างต่าง ๆ หรือแบบเรียนของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ

3. สื่อประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนและครูผู้สอน แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

ใบงาน คือ แบบพิมพ์ที่กำหนดรูปแบบของการทำงาน ในภาคปฏิบัติคล้ายกับการสั่งงาน ใบงานของนักเรียนประถมศึกษาจะแตกต่างกับใบงานของนักเรียนมัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา เพราะต้องแสดงลำดับขั้นตอนของการทำงานด้วยภาพเพิ่มให้นักเรียนดูแล้วเข้าใจชัดเจน อาจไม่ต้องเขียนคำอธิบายเพิ่มเติม

ใบความรู้ คือ แบบพิมพ์ที่ต้องการให้นักเรียนได้อ่านเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้เข้าใจในเนื้อหาที่เป็นความรู้จำเป็นเกี่ยวกับการทำงานเฉพาะเรื่อง หรือความรู้เสริมที่จะช่วยให้การทำงานนั้นดีขึ้น ใบความรู้ที่ดีสำหรับนักเรียนแต่ละใบควรรวบรวมเป็นเรื่องเดียว เพื่อป้องกันการสับสนของนักเรียน

สื่อการเรียนการสอนจะเป็นเครื่องช่วยถ่ายทอดเนื้อหาสาระจากบทเรียนให้กับผู้เรียน ทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ ให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ อาจแยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ สื่อสำหรับครูและสื่อสำหรับนักเรียน เพื่อใช้ประกอบการสอนให้สนองตอบจุดเน้นของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ในด้านการเรียนด้วยการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดทักษะในการทำงานตามกระบวนการ สื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์ที่นิยมใช้กันมาก คือ ใบงาน ใบความรู้ และเครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับงานต่าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน

การประเมินผลการเรียนกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ นิคม ชมภูหลง (2540, หน้า 20-21) ได้กล่าวถึง การประเมินผลการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ไว้ว่า หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมุ่งสอนให้นักเรียนมีคุณสมบัติ ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ให้รักงาน
2. ให้ทำงานเป็น

3. ให้มีเจตคติที่ดีต่องาน

4. ให้นำความรู้จากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ดังนั้นการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ที่จะให้นักเรียนมีคุณสมบัติดังกล่าว จึงมีแนวพอสสรุปได้ดังนี้

1. สอนให้นักเรียนปฏิบัติจริงมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดลักษณะนิสัย และทำงานตามขั้นตอนเป็น

2. สอนให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้

3. สอนโดยเน้นกระบวนการทำงานและการทำงานให้สำเร็จ

จากคุณสมบัติที่ต้องการให้เกิดแก่นักเรียนและลักษณะการเรียนการสอนกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพดังกล่าว การวัดและการประเมินผลกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจึงเน้นที่ภาคปฏิบัติ คือ กระบวนการทำงานเท่า ๆ กับผลสำเร็จของงาน จึงต้องใช้วิธีการวัดและประเมินผลหลาย ๆ วิธี (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2537, หน้า 494-497)

เนื่องจากกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มวิชาที่มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การวัดผลและประเมินผลจึงต้องครอบคลุมทั้งสองส่วน การวัดผลและประเมินผลในกลุ่มนี้ ต้องวัด 3 ดัชนีคือ

1. การวัดวิธีการ กระบวนการ และแนวปฏิบัติ
2. การวัดและประเมินผลงานขั้นสุดท้าย
3. การวัดทัศนคติหรือคุณภาพทางจิตใจของผู้เรียนที่มีต่อการทำงาน

ดังนั้น การวัดและประเมินผลโดยใช้วิธีการหลายวิธี อันได้แก่

1. การวัดและประเมินผลโดยการใช้แบบทดสอบเป็นการประเมินผลความรู้

ความเข้าใจที่นักเรียนมีต่อการเรียนการสอน

2. การวัดและประเมินผลจากการสังเกตกระบวนการและลักษณะนิสัยในการทำงาน โดยครูจะต้องสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการสังเกต สิ่งที่จะสังเกตจะเกี่ยวกับสมรรถภาพของผู้เรียน ทางด้านคุณสมบัติและคุณธรรมในการทำงาน และสมรรถภาพทางด้านความรู้ ความเข้าใจอื่น ๆ ซึ่งไม่สามารถวัดได้ในแบบทดสอบ

3. การวัดและประเมินผลจากผลงาน ซึ่งสามารถใช้ประเมินผลโดยสังเกตได้เช่นกัน

4. การวัดและประเมินผลโดยการสัมภาษณ์ เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจในสมรรถภาพด้านต่าง ๆ สำหรับการแก้ไขในส่วนที่เด็กไม่รู้หรือเข้าใจผิด ซึ่งครูสามารถแก้ไขหรืออธิบายได้ทันที (ศิริลักษณ์ ศรีกมล, 2526, หน้า 136-161)

แนวการวัดและประเมินผลแบ่งเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การประเมินผลก่อนเรียน

ขั้นที่ 2 การประเมินผลระหว่างเรียน

ขั้นที่ 3 การประเมินผลปลายภาคและปลายปี

หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร หลักสูตรมีความสำคัญต่อการศึกษาระดับ เพราะหลักสูตรเป็นตัวที่จะกำหนดแนวปฏิบัติในการดำเนินการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ ในการจัดการศึกษานั้น หากไม่มีหลักสูตรเป็นแนวทางในการปฏิบัติแล้ว ก็เป็นการยากที่จะประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษา มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตรในทัศนะที่แตกต่างกันหลายประการ เช่น

ธารัง บัวศรี (2532, หน้า 6) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

แรมสมร อยู่สถาพร (2533, หน้า 3) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษาไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยมุ่งสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ ผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และให้มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามสภาพของสังคมในขณะนั้นๆ

สังค์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 16) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

1. หลักสูตร คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระที่จัดเรียงลำดับความยากง่าย หรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว
2. หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทางการเรียนซึ่งได้วางแผนล่วงหน้าเพื่อมุ่งหวังจะให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ต้องการ
3. หลักสูตรเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อให้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่เด็กในโรงเรียน
4. หลักสูตรประกอบด้วยมวลประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน ซึ่งเขาได้ทำ ได้รับรู้ และได้ตอบสนองต่อการแนะนำของโรงเรียน

กรมวิชาการ (2534) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า “หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสม”

ทาบ (Taba, 1962) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง วิธีการเตรียมเยาวชนให้มีส่วนร่วม ในฐานะที่เป็นสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตให้แก่สังคมของเขา

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือ

1. หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรศิลปะ เป็นต้น
2. หลักสูตร คือ แก่โครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งเฉพาะที่ต้องสอนซึ่ง ทางโรงเรียน จัดให้แก่เด็ก หรือสิ่งที่ต้องสอน เพื่อให้มีความรู้เพิ่มขึ้น หรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถ ได้เรียนต่อในวิชาชีพต่อไป

3. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียน ภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถาบัน

จากความหมายของหลักสูตรที่นักศึกษาค้นคว้าได้ให้ไว้ สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทุกอย่างที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปจัดการศึกษา จัดกิจกรรม การเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลตามจุดหมายที่ตั้งไว้

ความสำคัญของหลักสูตร มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรในแง่ของ การถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ เจตคติ และค่านิยม ไว้หลายประการ เช่น

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 9-10) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคล ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติ
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบัน ในระดับต่าง ๆ
5. หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวก ควบคุมดูแล ติดตามผล ให้เป็นไปตามนโยบายจัดการศึกษาของรัฐบาล

6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงาน และพัฒนาการของเด็กตามความมุ่งหมายของการศึกษา

7. หลักสูตรจะกำหนดรูปร่างของสังคมในอนาคต

8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอันเป็นการพัฒนากำลังคน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคน

ธำรง บัวศรี (2532, หน้า 9-10) กล่าวว่า หลักสูตร เป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษาแก่เด็กอย่างไร และสามารถให้ความรู้ เสริมสร้างทักษะ และทัศนคติ ในด้านใดได้บ้าง สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลไว้ในหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้เราทราบได้ทันทีว่า การจัดการศึกษาให้แก่เด็กนั้นเน้นหนักไปในทางใด มีผลต่อตัวเด็กและต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

จากทัศนะของนักการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศ หลักสูตรเป็นโครงร่างหรือแนวกำหนดการปฏิบัติงานของครู หลักสูตรเป็นสิ่งที่กำหนดว่า ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์อะไรบ้างที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นว่า โฉมหน้าของสังคมไทยในอนาคตจะเป็นอย่างไร

องค์ประกอบของหลักสูตร มีผู้ให้แนวคิดในเรื่ององค์ประกอบของหลักสูตรไว้หลายลักษณะแตกต่างกันออกไป แต่ในหลักการและสาระสำคัญแล้วจะมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ

ทาบ (Taba, 1962) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้ และโครงการประเมินผลหลักสูตร

บุญมี เฌรยอด (2531) ได้สรุปองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 ข้อ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2532) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญ และขาดไม่ได้อย่างน้อย 5 อย่าง คือ จุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ และประสบการณ์ ยุทธศาสตร์การสอนการเรียน วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน และการประเมินผล

กรมวิชาการ (2532) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวดำเนินการ และการวัดผลประเมินผลและการติดตามผล

สุจริต เพียรชอบ (2533) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 5 ประการ คือ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ และการประเมินผล หลักสูตร

จากข้อสรุปของนักการศึกษา ในการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรข้างต้น สามารถสรุปองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรได้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย ได้แก่ จุดหมายของหลักสูตร วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เฉพาะวิชา จุดประสงค์การเรียนการสอน
2. เนื้อหาและประสบการณ์ ซึ่งจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมาย
3. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ควรมีลักษณะเป็นกระบวนการ
4. การนำหลักสูตรไปใช้ มุ่งไปที่การแปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน ในระดับโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้
5. การประเมินผล ประกอบด้วย การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน และการประเมินผลหลักสูตร

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

1. รูปแบบที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ ไทเลอร์ (Tyler, 1949) ไทเลอร์ ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 4 ข้อ ดังนี้

- 1.1 จุดมุ่งหมายการศึกษา ที่โรงเรียนต้องการจัดให้กับผู้เรียน
- 1.2 ประสบการณ์การศึกษา จัดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางการศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดหมาย

1.3 ประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์ทางการศึกษา

1.4 ประเมินผลผู้เรียน

ในการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ให้ศึกษาจากจุดข้อมูล 3 แหล่ง คือ เนื้อหาวิชาจากผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลของผู้เรียน และข้อมูลทางสังคม นำมาสร้างเป็นจุดประสงค์ เรียกว่า จุดประสงค์ชั่วคราว และนำมาถ่วงน้ำหนักข้อมูลด้านปรัชญาการศึกษาและปรัชญาสังคม

จุดประสงค์ที่ได้ใหม่ จึงเป็นจุดประสงค์ที่แท้จริง จากนั้นจึงเลือกจัดประสบการณ์ทางการศึกษา และกำหนดการประเมินขึ้น

2. รูปแบบที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ ทาบา (Taba, 1962) ทาบา เป็นนักการศึกษาที่มีแนวคิดคล้ายกันกับ ไทเลอร์ ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจากล่าง ขึ้นสู่บน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

2.1 วินิจฉัยความต้องการ สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคมและผู้เรียน

2.2 กำหนดจุดประสงค์ กำหนดจุดประสงค์หลังจากวินิจฉัยความต้องการแล้ว

2.3 คัดเลือกเนื้อหาสาระ จุดประสงค์ที่กำหนดแล้ว จะช่วยในการเลือกเนื้อหาสาระ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึง วัย และความสามารถของผู้เรียน เนื้อหาต้องเชื่อถือได้ และสำคัญ ต่อการเรียนรู้

2.4 จัดเนื้อหาสาระ เนื้อหาที่เลือกต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องและความยากง่าย ของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

2.5 คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ต้องเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้อง กับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์ของหลักสูตร

2.6 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหา และความต่อเนื่อง

2.7 กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล ตัดสินใจเลือกการประเมิน ตามแนวทางของจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งกำหนดวิธีประเมินผลและกำหนดเครื่องมือ ที่ใช้ในการประเมินผล

3. รูปแบบที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ กูดแลด และริชเทอร์ (Goodlad & Richter, 1966) การกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา มีตัวกำหนดมาจากค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม จุดมุ่งหมายนี้จะถูกแปลงเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เนื้อหาสาระ หรือเรื่องราวที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพฤติกรรมที่ต้องการปลูกฝังในตัวผู้เรียน การตรวจสอบย้อนกลับเป็นผลมาจากการวิเคราะห์พฤติกรรมและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนรู้ ของผู้เรียนว่าเป็นไปตามค่านิยมของสังคมหรือไม่

4. รูปแบบที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ ฟอกซ์ (Fox, 1962) ฟอกซ์ได้เสนอ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

4.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจากค่านิยมของสังคม

4.2 เลือกลักษณะที่เป็นความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการเรียนรูของผู้เรียน ความต้องการของสังคม และความรู้ในสาขาต่าง ๆ เป็นแนวทางในการคัดเลือกเนื้อหา สื่อการเรียน การสอน รูปแบบของหลักสูตรและวิธีการสอน

เมื่อพิจารณารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวแล้ว จะพบว่า มีลักษณะที่คล้ายกันอยู่ 6 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน สังคม และปรัชญาการศึกษา
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์เรียนรู้
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. การประเมินหลักสูตร
6. การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

จิราภรณ์ ศรีสงอร (2530) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำ หลักสูตรแม่บทระดับชาติมาปรับบางอย่างให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละระดับ เช่น ภาค จังหวัด อำเภอ และกลุ่มโรงเรียน เพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

กรมวิชาการ (2535) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น คือ รายละเอียดเนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เอกสารความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ สอดคล้องเฉพาะท้องถิ่น ซึ่งแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ดังนั้นหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นส่วน หนึ่งของหลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรแม่บท ส่วนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นคือ การปรับและเพิ่มรายละเอียดเนื้อหา ปรับและเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาวิธีสอนให้ หลากหลาย ทำสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติม และจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติม ซึ่งสามารถทำได้ทันที โดยไม่ต้องขออนุญาต เพราะไม่ได้แก้จุดประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลาง

ครุรักษ์ ภิมวรักษ์ (2538) ได้สรุปความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากทัศนะ ของนักการศึกษาต่างๆ ได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นกระบวนการในการนำ หลักสูตรแม่บทระดับชาติมาพิจารณากำหนดองค์ประกอบต่างๆ เสียใหม่ โดยการปรับขยาย เพิ่มเติม หรือตัดทอนให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของท้องถิ่น สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สรุปแล้ว การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ก็หมายถึง การนำเอาหลักสูตรแม่บท มาปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของท้องถิ่น เพราะฉะนั้น หลักสูตรท้องถิ่น จึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแม่บท

แนวทางการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น สัก อุทรานันท์ ได้ให้แนวทางการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางให้เข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางที่ใช้ในประเทศไทยเป็นหลักสูตรที่ร่างขึ้นจากส่วนกลาง และประกาศใช้เหมือนกันทั่วประเทศ เพื่อมุ่งหวังให้ประชากรมีมาตรฐานขั้นต่ำ ทางด้านการศึกษาอยู่ในระดับเดียวกัน แต่เนื้อหาสาระในหลักสูตรแม่บทบางอย่างอาจไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียนและท้องถิ่นจึงสามารถปรับองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตรแม่บทเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นโดยตรง เช่นการปรับเนื้อหาสาระของรายวิชา การปรับสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น
2. การสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแกนกลาง โดยโรงเรียนและท้องถิ่นจะร่วมกันสร้างหลักสูตรย่อยหรือหลักสูตรใหม่สำหรับนำไปจัดการเรียนการสอนเสริมเนื้อหากลุ่มวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตรแม่บท แล้วนำเสนอตามขั้นตอนเพื่ออนุมัติและประกาศใช้

วิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่นที่จะพัฒนาขึ้นมานั้น สามารถจัดทำได้หลายลักษณะ หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2536)

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ท้องถิ่นสามารถทำได้ทุกกลุ่มประสบการณ์ในหลักสูตรประถมศึกษา โดยไม่ทำให้จุดประสงค์เนื้อหา และเวลาเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท

ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม คณะทำงานหรือผู้ใช้หลักสูตรจะต้องศึกษาคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรแม่บทซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 เนื้อหา ได้แก่ข้อความที่ระบุถึงหัวข้อหรือขอบข่ายของสิ่งที่จะนำมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือใช้ฝึกทักษะ

ส่วนที่ 2 กิจกรรม ได้แก่ส่วนที่ระบุถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน

ส่วนที่ 3 จุดประสงค์ ได้แก่ ส่วนที่ระบุถึงพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนรู้หรือฝึกทักษะตามที่ได้ระบุไปแล้วใน ส่วนที่ 1 และ 2 พฤติกรรมดังกล่าวต้องประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้ (พุทธิพิสัย) ทักษะ (ทักษะพิสัย) และเจตคติ (จิตพิสัย)

2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหา เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับ ลด หรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ในคำอธิบายของทุกกลุ่มประสบการณ์ หรือในคำอธิบายรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นได้ ทั้งนี้เพราะว่าเนื้อหาที่ระบุในคำอธิบายรายวิชาที่มีอยู่ในหลักสูตรแม่บทจะระบุเนื้อหาที่ให้เรียนไว้กลาง ๆ การปรับรายละเอียดของเนื้อหาที่ ท้องถิ่นสามารถทำได้กับทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยไม่ทำให้จุดประสงค์หัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหา และคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทเปลี่ยนแปลงไป

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้มีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และคาบเวลาที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรแม่บท
2. กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาที่จะเพิ่มหรือปรับสำหรับนำมาให้เรียนรู้หรือฝึกทักษะ โดยให้เป็นไปตามผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์
3. นำรายละเอียดที่ได้ตามข้อ 2 ไปปรับเข้าในโครงสร้างขอบข่ายของเนื้อหาของกลุ่มประสบการณ์ แล้วจัดทำเป็นแผนการสอนต่อไป
4. พิจารณาปรับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ปรับ เพิ่มเติม หรือลดนั้น
3. จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นด้วยการจัดทำคำอธิบาย หรือ ทำรายวิชาเพิ่มเติมจากที่ปรากฏในหลักสูตรดังนี้ คือ ระดับประถมศึกษา ท้องถิ่นสามารถจัดทำคำอธิบายในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เพิ่มเติมขึ้นมาได้ในกรณีที่พบว่า เนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไม่ปรากฏในหลักสูตร โดยเฉพาะในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ซึ่งการเพิ่มเติมคำอธิบายดังกล่าวจะต้องไม่ทำให้จุดประสงค์และคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ การจัดทำคำอธิบายเพิ่มเติมในหลักสูตรต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์และความมั่นคงของชาติรวมทั้งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. ปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นลักษณะนี้เป็นการปรับปรุง เลือกใช้สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาของทุกกลุ่มประสบการณ์ และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นสามารถพัฒนาเพื่อใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย หนังสือเรียน แบบฝึกหัด หนังสือเสริมประสบการณ์ คู่มือครู คู่มือการเรียนการสอน และสื่อที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตร โดยวิเคราะห์จุดประสงค์ คำอธิบายรายวิชาและคาบเวลาเรียนว่ารายวิชาที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรนั้น เพื่อจะได้กำหนดสื่อการเรียนการสอนที่จะใช้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2. สืบหาสื่อเอกสารหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมและความสอดคล้องกับหลักสูตร

3. วิเคราะห์สื่อเอกสารหรือหนังสือที่สำรวจได้ เพื่อพิจารณาว่าจะสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้หรือไม่เพียงใด โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชา

3.2 เนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชา ไม่ลำเอียง เหมาะสมกับเวลาเรียน และมีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น

3.3 เรียงลำดับเนื้อหาดี ไม่สับสนวุ่นวาย อธิบายชัดเจนเข้าใจง่าย ใช้ภาพประกอบตาราง แผนภูมิ ฯลฯ เพื่อช่วยความเข้าใจอย่างเหมาะสม

3.4 ใช้ภาษาถูกต้องตามหลักภาษา กะทัดรัด ไม่เยิ่นเย้อหรือวุ่นวาย และใช้คำศัพท์หรือประโยคเหมาะสมกับระดับชั้น

3.5 มีคำถามหรือกิจกรรมเสนอแนะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ และส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตร โดยการจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัด หรือเอกสารประกอบการเรียนการสอนอื่นๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชาต่าง ๆ ขึ้นใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์และสภาพของท้องถิ่น ทั้งนี้สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นจะพัฒนาขึ้นมาใหม่นี้ อาจจะใช้กับคำอธิบายรายวิชาที่มีอยู่แล้ว หรือเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ก็ได้ ขั้นตอนการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่มีดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ต้องวิเคราะห์จุดประสงค์ของหลักสูตรและขอบเขตของเนื้อหาสาระ พิจารณาคาบเวลาเรียน และวิเคราะห์ความรู้ความสามารถของผู้เรียน

2. ขั้ววางแผน ต้องกำหนดจุดประสงค์ของสื่อการเรียนการสอน กำหนดขอบเขตของเนื้อหาสาระ แล้วจึงทำเค้าโครงสร้างของสื่อ จากนั้นจึงกำหนดแนวทางการเสนอเนื้อหาสาระ และเตรียมการเกี่ยวกับข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่จะต้องใช้ในการยกร่างต้นฉบับ

3. ขั้วยกร่างต้นฉบับสื่อการเรียนการสอน ลงมือเขียนต้นฉบับและปรับปรุงจนมีความเหมาะสม

4. ขั้วทดลองใช้ต้นฉบับ ทดลองใช้ต้นฉบับกับตัวแทนผู้เรียนในชั้นเรียนหนึ่งคนหรือหลายคน แล้วปรับปรุงให้เหมาะสม จากนั้นจึงทดลองใช้ต้นฉบับที่ปรับปรุงแล้วกับกลุ่มตัวแทนผู้เรียนจำนวนมากขึ้นในสถานการณ์ที่สอนจริง แล้วจึงนำมาปรับปรุงอีกครั้ง

5. ขั้วจัดทำต้นฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาหลักสูตรทั้ง 5 ลักษณะนี้ ก่อนที่จะลงมือพัฒนาท้องถิ่น จะต้องวิเคราะห์สภาพของท้องถิ่นว่ามีแนวโน้มของการพัฒนาไปในทิศทางใด โดยอาศัยข้อมูลสนเทศ จากศูนย์ข้อมูลต่างๆ มาประกอบการพิจารณา

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บทมาขยายและปรับให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในท้องถิ่นนั้นๆ (กรรณิษฐ์ ภิรมย์รักษ์, 2538)

สังค์ อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น อาจะดำเนินการในระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับโรงเรียนก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการในระดับใด หากจะให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน ควรดำเนินงานดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงาน ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถ และมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพหรือข้อมูลพื้นฐาน โดยการวิจัย สัมภาษณ์ ประชุม และสัมมนา หรือวิธีการอื่นๆ

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่นว่าจะทำการพัฒนาโดยการปรับหลักสูตรหรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมา

ขั้นที่ 4 พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรแกนกับสภาพท้องถิ่น

ขั้นที่ 5 ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรแกน และ/หรือจัดสร้างกระบวนการวิชาขึ้นใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

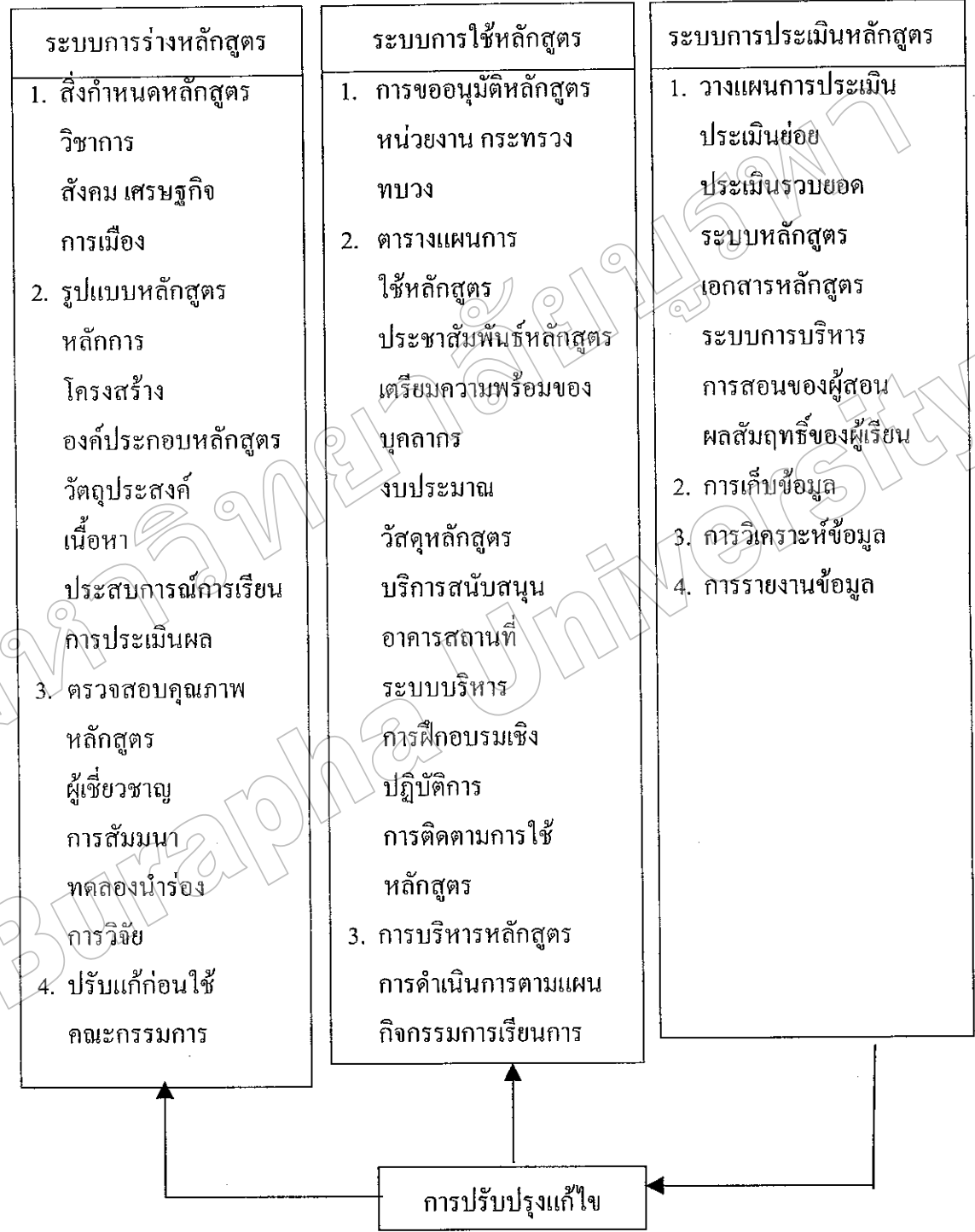
ขั้นที่ 6 ดำเนินการใช้หลักสูตรในขั้นนี้การนิเทศติดตามผลมีความสำคัญมาก

ขั้นที่ 7 ประเมินผลการใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 8 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความเหมาะสมต่อไป

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533, หน้า 23) ได้เสนอระบบในการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร
ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 2 แสดงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของวิชัย วงษ์ใหญ่

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวทางการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ของวิชัย วงษ์ใหญ่ ในลักษณะการปรับหลักสูตรแกนกลางให้เข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับ วิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนที่เกี่ยวกับการปรับรายละเอียดของเนื้อหา และกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น มีนักการศึกษา นักวิชาการ และนักพัฒนาหลักสูตรได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนไว้ หลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีรายละเอียดที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์รูปแบบ และกำหนดเป็นขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
2. การยกร่างหลักสูตร
3. การตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น
4. การทดลองใช้หลักสูตร
5. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร

ลักษณะการประเมินหลักสูตรมี 3 ลักษณะ คือ

1. การประเมินผลก่อนการดำเนินการ เป็นการประเมินหลักสูตรในช่วงเวลาที่หลักสูตร ยังไม่ได้นำไปใช้ในโรงเรียน
2. การประเมินขณะดำเนินการ เป็นการประเมินหลักสูตรในช่วงเวลาที่กำลัง นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน
3. การประเมินหลังการดำเนินการ เป็นการประเมินหลักสูตรในช่วงเวลาที่หลักสูตร ได้นำไปใช้แล้ว

รูปแบบการประเมินหลักสูตร (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539)

1. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1949) ไทเลอร์ได้จัดลำดับขั้นตอน ในการเรียนการสอนและการประเมินหลักสูตร ดังนี้

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้าง ๆ โดยวิเคราะห์ผู้เรียน สังคม เนื้อหา กำหนด ขอบเขตโดยปรัชญาการศึกษาและจิตวิทยาการเรียนรู้

1.2 กำหนดจุดประสงค์อย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่จะวัดภายหลัง การจัดประสบการณ์

1.3 กำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.4 เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมตามประสบการณ์ที่วางไว้จนสำเร็จ

1.5 ประเมินผลการตัดสินใจด้วยการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ทดสอบ
วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.6 ถ้าไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ก็ตัดสินใจที่จะยกเลิกหลักสูตร แต่ถ้าบรรลุ
เป้าหมาย ก็ใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ

2. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971) รูปแบบ
การประเมินแบบนี้มีชื่อว่า CIPP MODEL มีชื่อเต็มว่า Context – Input – Process – Product
Model ซึ่งรูปแบบที่เสนอโดยสตัฟเฟิลบีมและคณะ การประเมินหลักสูตรแบ่งออกเป็น
การประเมินข้อมูล 4 ประเภท คือ

2.1 การประเมินบริบท (context evaluation) เพื่อให้ได้ข้อมูลมากำหนดจุดมุ่งหมาย
เหนือจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมปัญหาและความต้องการต่าง ๆ
เพื่อชี้ให้เห็นว่าควรกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างไรจึงสนองต่อความต้องการและแก้ปัญหาที่มีอยู่
ถ้ามีการใช้หลักสูตรไประยะหนึ่ง การประเมินนี้คือ การประเมินหลักสูตรในด้านจุดมุ่งหมาย
เนื้อหาว่าสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือไม่

2.2 การประเมินปัจจัยตัวป้อน (input evaluation) เป็นการประเมินส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับหลักสูตร เช่น ผู้เรียน อุปกรณ์การสอน อาคารสถานที่ ฯลฯ ว่าตัวป้อนเหล่านี้ส่งผลต่อการ
ใช้หลักสูตรหรือไม่

2.3 การประเมินกระบวนการ (process evaluation) เป็นการประเมินในขั้นปฏิบัติ
การเพื่อตรวจสอบกิจกรรม กระบวนการต่างๆ ของหลักสูตรมีข้อบกพร่องหรือไม่ เช่น
เรื่องการสอน การบริหาร

2.4 การประเมินผลผลิต (product evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้น
จากการใช้หลักสูตรนั้น ประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยตรวจสอบผู้เรียนมีคุณสมบัติตรงตาม
จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพียงใด

รูปแบบการประเมินหลักสูตรนี้ ถ้าในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรต้องการให้ผู้เรียน
คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ให้ประเมินดูจากสภาพที่เป็นอยู่หรือผลการปฏิบัติว่าสอดคล้องกัน
หรือไม่ ซึ่งทำให้เห็นว่าส่วนใดของหลักสูตรใช้ได้ ส่วนใดมีข้อบกพร่อง

3. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ โกว (Gow, 1977) โกวได้เสนอแนวคิดในการ
วิเคราะห์หลักสูตร 4 ด้าน คือ

3.1 โอกาสทางการเรียนรู้ (opportunity) พิจารณาจาก การเรียนรู้เนื้อหาวิชา
ความคิดรวบยอด เนื้อหา ทักษะ ความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 สิ่งเร้า (motivator) พิจารณาจาก ผู้เรียน ได้มีทางเลือกนำทางตนเอง เช่น เลือกสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ประเมินผลตนเอง วางแผนการเรียนรู้เอง ผู้เรียนได้รับการเสริมแรง จากภายในและภายนอก และความหลากหลายของรูปแบบวิธีการสอน

3.3 โครงสร้างหลักสูตร (structure) พิจารณาจากความสอดคล้อง ระหว่างจุดประสงค์ของหลักสูตรกับลักษณะนิสัย และความต้องการของผู้เรียน ความสอดคล้อง ระหว่างจุดประสงค์กับแบบเรียน ความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้และ บทเรียน ครุวินิจัยและทำการสอนซ่อม

3.4 สภาพการเรียนรู้การสอน (instructional events) พิจารณาจากความเหมาะสมของ คู่มือการสอน ความชัดเจนของเอกสารการสอน การบริหารการสอน ความเหมาะสมระหว่างวิธีการสอนกับผู้เรียน

4. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ สเตค (Stake, 1967) เป็นรูปแบบการประเมิน ที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก การประเมินของสเตค เป็นการบรรยายและตัดสินคุณค่าหลักสูตร โดยอาศัย ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการตัดสินคุณค่า สเตคมีความเชื่อว่าผลสำเร็จของหลักสูตร ไม่ได้ ขึ้นอยู่กับผู้เรียนจะสามารถบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เท่านั้น อาจมาจากองค์ประกอบ ด้านเวลาที่จัดไว้ไม่เหมาะสมเป็นต้น สเตคจึงวางแนวทางการประเมินไว้ดังนี้

4.1 สิ่งที่มา ก่อน (antecedents) หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เอื้อให้เกิดผลจากหลักสูตร เช่น บุคลิกและนิสัยของครูและนักเรียน เนื้อหา วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ การจัดโรงเรียน ในลักษณะชุมชน

4.2 ด้านกระบวนการการเรียนการสอน (transactions) หมายถึงปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ครูกับผู้ปกครอง เป็นต้น

4.3 ด้านผลผลิต (outcomes) ประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะคต ของนักเรียน ทักษะของนักเรียน ผลที่เกิดขึ้นกับครู ผลที่เกิดขึ้นกับสถาบัน

5. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริฟเวน (Scriven, 1969 อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 25) เป็นผู้ค้นคิดรูปแบบการประเมินโดยไม่ยึดเป้าหมาย สคริฟเวนได้เสนอว่าผู้ประเมินควรประเมินผลสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ สังเกตพฤติกรรมและสภาพการณ์ รวมทั้งผลต่าง ๆ ที่จะได้รับ ผู้ประเมินจะมีความเป็นอิสระในการเก็บข้อมูลทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตได้ ผู้ประเมินอาจพบว่ามีข้อสังเกตอีกมากมาย นอกเหนือจากจุดประสงค์ที่วางไว้ใน หลักสูตรและข้อมูลที่ได้จากการสังเกตเป็นข้อมูลลักษณะเชิงคุณภาพ แต่อย่างไรก็ตาม สคริฟเวน ไม่ได้บอกวิธีการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร มีแต่ภาพรวม ๆ เท่านั้น

6. รูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปูซองค์ (Puissance Measure) เป็นวิธีที่ใช้ในการตรวจสอบว่าเอกสารหลักสูตรและการสอนที่พัฒนาขึ้นมา ก่อนนำไปใช้จริง มีคุณภาพมากน้อยเพียงใด วิธีการประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปูซองค์นี้ เหมาะกับการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ เป็นวิธีการประเมินเอกสารหลักสูตรแบบหนึ่งที่วิเคราะห์องค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตรคือ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปูซองค์ แล้วใช้สูตรปูซองค์ในการคิดคำนวณ เมื่อ ได้ตัวเลขหรือผลจากการคำนวณก็นำมาเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ระดับใด การประเมินหลักสูตร โดยใช้เทคนิคปูซองค์เป็นการนำหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการเรียนรู้ และพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกมาให้เห็นได้ มาสร้างเป็นตารางวิเคราะห์ปูซองค์

รูปแบบการเรียนรู้ทั้งหมดมี 8 ประเภท แต่ได้รับการดัดแปลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมเพียง 6 ประเภท จะเป็นความรู้ที่เรียงจากง่ายไปหายาก ดังนี้

1. ความรู้แบบลูกโซ่ เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถทำอะไรได้เป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องและระดับความยากสูงขึ้นตามลำดับ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1)

2. ความรู้แบบเชื่อมโยง โดยใช้คำพูด เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน มาอธิบายความเชื่อมโยงให้เห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของความรู้ในแต่ละขั้นตอนด้วยคำพูดได้ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2)

3. ความรู้แบบผสมผสาน เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ที่เคยเรียนมา (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3)

4. ความรู้แบบแนวคิด เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนนำความรู้แบบผสมผสานมาทำให้เกิดแนวคิดหรือสามารถชี้ประเด็นปริิอบุสสารสำคัญของเรื่องที่เรียนได้ถูกต้อง (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4)

5. ความรู้แบบหลักการ เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานแนวคิดหลาย ๆ แนวเข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นหลักการใหม่ ๆ ได้ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5)

6. ความรู้แบบแก้ปัญหา เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้มีการแก้ปัญหามีประสิทธิภาพ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 6)

สำหรับประเภทของพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกมาให้เห็นได้นั้น ได้กำหนดไว้เป็น 9 ชนิด ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ เรียงลำดับจากพฤติกรรมที่ง่ายไปยาก ดังนี้

ระดับที่ 1 เป็นระดับพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ที่ง่ายที่สุด ประกอบด้วยพฤติกรรม 3 ชนิด แต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน ดังนี้

1. การบอกชื่อหรือชื่อ หรือชื่อเพื่อแสดงถึงความสามารถที่จำสิ่งที่เรียนได้ เช่น การเรียกชื่อสิ่งของได้ ครุฑขึ้นแล้วเด็กบอกชื่อได้

2. การเลือกหรือการบอกลักษณะ บอกลักษณะของสิ่งของเช่น บอกลักษณะของบัวผันได้

3. การบอกกฎเกณฑ์ บอกกฎเกณฑ์ที่ท่องไว้ได้ เช่น การท่องสูตรคูณได้

ระดับที่ 2 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ยากกว่าระดับ 1 ประกอบด้วยพฤติกรรม 2 ชนิด แต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน ดังนี้

1. การจัดลำดับ เรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง เช่น การเรียงลำดับขั้นตอนการผสมดินสำหรับปลูกบัวได้

2. การสาธิต แสดงวิธีการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ถูกต้องตามหลักขั้นตอน เช่น การสาธิตการปลูกบัวผันได้

ระดับที่ 3 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ยากกว่าทุกระดับ ประกอบด้วยพฤติกรรม 4 ชนิด แต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน ดังนี้

1. การสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา สามารถสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ เช่น การสร้างรูปแบบ การกำหนดวัตถุประสงค์

2. การอธิบายหรือการบรรยาย สามารถอธิบายหรือบรรยายสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ถูกต้องตามกำหนด เช่น อธิบายการเลือกทำเลสำหรับปลูกบัวผันได้

3. การจำแนกหรือแยกแยะ สามารถจำแนกแยกแยะประเภทของสิ่งของได้ เช่น การแยกคั่นอ่อนของบัวผันออกจากต้นแม่ได้

4. การประยุกต์ใช้กฎเกณฑ์ การเรียนรู้กฎเกณฑ์แล้วนำไปประยุกต์ใช้ เช่น การนำไปจัดตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ ได้

ตารางที่ 4 แสดงตารางวิเคราะห์ข้อของค์

พฤติกรรมการเรียนรู้	รูปแบบของความรู้					
	แบบ	แบบ	แบบ	แบบ	แบบ	แบบ
	ลูกโซ่ (น.น. = 1)	เชื่อมโยง (น.น. = 2)	ผสมผสาน (น.น. = 3)	แนวคิด (น.น. = 4)	หลักการ (น.น. = 5)	แก้ปัญหา (น.น. = 6)
บอกชื่อ / ชื่อ (น.น. = 1)						
เลือกหรือบอกลักษณะ (น.น. = 1)						
บอกกฎเกณฑ์ (น.น. = 1)						
จัดลำดับ (น.น. = 2)						
สถิติ (น.น. = 2)						
สร้าง (น.น. = 3)						
อธิบาย / บรรยาย (น.น. = 3)						
จำแนกหรือแยกแยะ (น.น. = 3)						

ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบปูยของค์

ขั้นที่ 1 นำองค์ประกอบของหลักสูตร คือ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ทั้งหมดของหลักสูตรมาวิเคราะห์ดูว่าในแต่ละข้อขององค์ประกอบ เป็นความรู้ในลักษณะแบบใด และพฤติกรรมการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับลำดับหรือขั้นไหน

ขั้นที่ 2 นำจุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ที่วิเคราะห์แล้วมาใส่ในตารางวิเคราะห์แบบปูยของค์

ขั้นที่ 3 คำนวณหาค่าน้ำหนักคะแนนในแต่ละช่องตารางวิเคราะห์ ใช้สูตรดังนี้

$$\text{น้ำหนักของแต่ละช่อง} = \text{น้ำหนักของแบบความรู้} \times \text{น้ำหนักของพฤติกรรม การเรียนรู้} \times \text{จำนวนข้อในช่องนั้น}$$

ขั้นที่ 4 หลังจากได้คะแนนแต่ละช่องแล้ว ขั้นต่อไปคือ ใช้สูตรของปูยของค์เพื่อคำนวณ หาค่าคุณภาพของหลักสูตร (The Puissance Measure) ใช้ตัวอักษรย่อว่า P.M. แทนคำว่า คุณภาพหลักสูตร

$$P.M. = \frac{\text{ผลบวกของน้ำหนักของทุกช่องในตารางปูยของค์}}{\text{จำนวนข้อที่นำมาวิเคราะห์}}$$

ขั้นที่ 5 นำผลที่คำนวณได้มาแปลผลโดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผล คือ

ค่า P.M. ตั้งแต่ 1 – 3.99 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพต่ำหรือควรแก้ไข

ค่า P.M. ตั้งแต่ 4 – 9.99 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพปานกลางหรือใช้ได้

ค่า P.M. ตั้งแต่ 10 – 18 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพสูงหรือดีมาก

เนื่องจากการประเมินหลักสูตร โดยใช้เทคนิคปูยของค์ (Puissance Measure หรือ P.M.) เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบหลักสูตรก่อนการนำไปใช้จริงว่ามีคุณภาพมากน้อยเพียงใด ทั้งยังสามารถประเมินหลักสูตรทั้งฉบับ หรือแยกประเมินทีละองค์ประกอบก็ได้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ ในการประเมินหลักสูตรการปลูกบัวผัน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนนำไปทดลองใช้

ข้อมูลจังหวัดฉะเชิงเทรา

“ฉะเชิงเทรา” กับ “แปดริ้ว” คือสองชื่อที่เรียกขานเมืองนี้ “ฉะเชิงเทรา” เป็นชื่อที่ใช้ทางราชการ ส่วน “แปดริ้ว” เป็นภาษาท้องถิ่นที่ใช้เรียกกันมาช้านาน นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีบางท่านจึงมีความเห็นว่า “ฉะเชิงเทรา” น่าจะเพี้ยนมาจากคำเขมรว่า “สตรึงตรง” หรือ “ฉะทึงเทรา” ซึ่งแปลว่า “คลองลึก” หรือ “คลองใหญ่” ซึ่งเป็นไปได้ว่าชาวเมืองสมัยโบราณอาจจะเรียกแม่น้ำบางปะกงว่า “คลองลึก” หรือ “คลองใหญ่” ตามลักษณะที่มองเห็น ด้วยอิทธิพลเขมรจึงได้เรียกชื่อแม่น้ำเป็นภาษาเขมรว่า “สตรึงตรง” หรือ “ฉะทึงเทรา” ครั้นเรียกกันไปนาน ๆ เสียงก็เพี้ยนกลายเป็น “ฉะเชิงเทรา” เมืองที่อยู่บนฝั่งแม่น้ำก็พลอยได้ชื่อว่า “ฉะเชิงเทรา” ไปด้วย อย่างไรก็ตาม มีคนจำนวนมากกลับมีความเห็นต่างออกไปว่าชื่อ “ฉะเชิงเทรา” น่าจะเป็นคำไทยที่เพี้ยนมาจาก “แสงเชรา” หรือ “แสงเซา” หรือ “แสงเซา” อันเป็นชื่อเมืองที่สมเด็จพระบรมราชาธิราชเสด็จไปได้ ตามพระราชพงศาวดาร ฉบับหลวงประเสริฐกล่าวไว้มากกว่า

ส่วนความเป็นมาของชื่อ “แปดริ้ว” ก็มีตำนานเล่าขานกันว่า เมืองนี้ในลำน้ำอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด โดยเฉพาะปลาช่อนชุกชุมมากและมีขนาดใหญ่โตกว่าในท้องถิ่นอื่น ๆ เมื่อนำมาแลเนื้อเพื่อตากทำปลาแห้ง ต้องแล่ออกถึง 8 ริ้ว เมืองนี้จึงได้ชื่อว่า “แปดริ้ว” นอกจากนั้นยังมีนิทานพื้นบ้านของคนในท้องถิ่นพนมสารคามเล่าถึงเรื่อง “พระรถเมรี” ไว้ว่า ยักษ์ได้ฆ่านางสิบสอง แล้วลากศพไปยังทำน้ำ ในบริเวณที่เป็นคลองท่าลาด แล้วชำแหละศพเป็นริ้ว ๆ รวม 8 ริ้ว แล้วทิ้งลอยไปตามลำน้ำท่าลาด ลอยออกมายังแม่น้ำบางปะกงไปจนถึงฉะเชิงเทรา เมืองนี้จึงได้ชื่อว่า “แปดริ้ว”

ประวัติความเป็นมา เมืองฉะเชิงเทราถือกำเนิดขึ้นเมื่อใด ไม่มีผู้ยืนยันแน่ชัด แต่จากที่ตั้งของเมือง นักโบราณคดีสันนิษฐานว่า ริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงแห่งนี้ เมื่อหลายพันปีก่อน น่าจะเป็นแหล่งอารยธรรมสำคัญแห่งหนึ่ง และเมื่อมีการขุดค้นพบ โครงกระดูกและเครื่องประดับ มีค่าอายุกว่า 5,000 ปี ณ แหล่งโบราณโคกพนมดี อำเภอพนสนธิคม จังหวัดชลบุรี ซึ่งเชื่อว่าอยู่ในเขตปกครองของเมืองฉะเชิงเทรามาก่อน จึงเกิดเป็นหลักฐานว่า ผู้ที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ ในครั้งนั้นน่าจะเป็นมนุษย์โบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีความเจริญรุ่งเรือง และจากการศึกษาของนักภูมิศาสตร์ ในช่วงระหว่าง 7,000 ปี ถึง 2,000 ปี ก่อนคริสตกาล ระดับฝั่งทะเลยังอยู่ลึกเข้าไปกว่าปัจจุบันนี้มาก

อย่างไรก็ตาม ชื่อ “ฉะเชิงเทรา” ได้มาปรากฏอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยแผ่นดินของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031) ซึ่งฉะเชิงเทราได้รับบทบาทสำคัญในฐานะหัวเมืองชั้นในหรือเมืองจัตวาที่อยู่ใกล้ราชธานีของประเทศ

จากประวัติศาสตร์อันยาวนานจนกระทั่งปัจจุบัน ส่งผลให้ฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดที่มีจุดเด่นเป็นของตนเองในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะการมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง คือ หลวงพ่อพุทธโสธรที่ประชาชนทั่วไปให้การนับถือ

สภาพทั่วไป ฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดที่มีแม่น้ำบางปะกงไหลผ่านใจกลางจังหวัดพื้นที่บริเวณสองฟากฝั่งแม่น้ำบางปะกง จึงเป็นที่ราบลุ่มที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัด โดยมีพืชและสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ทำรายได้และสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดมากมายเช่น ข้าวหอมมะลิ มะม่วง มะพร้าว น้ำหอม กุ้งกุลาดำ ไข่ไก่ สุนัข เป็นต้น ฉะเชิงเทรายังเป็นจังหวัดที่มีการผสมผสานด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี

สภาพทางภูมิศาสตร์ ฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออก และอยู่ทางทิศตะวันออกของกรุงเทพฯ โดยห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 75 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดปราจีนบุรี นครนายก

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดสระแก้ว ปราจีนบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดสมุทรปราการ กรุงเทพฯ ปทุมธานี

ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดฉะเชิงเทราจะมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของประชากรมาก กล่าวคือ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำจะมีประชากรตั้งถิ่นฐานเพื่อประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวน ส่วนบริเวณพื้นที่ดอนหรือแดนภูเขา จะมีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่เบาบางและทำการเผาถางป่าไม้ เพื่อนำพื้นที่มาใช้ทำไร่ ดังนั้นจึงอาจลงความได้ว่าลักษณะภูมิประเทศเป็นตัวชี้้นำในการประกอบอาชีพที่สำคัญของจังหวัดมากสามารถที่จะจำแนกลักษณะภูมิประเทศออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

พื้นที่ส่วนที่ 1 เป็นพื้นที่ทางทิศตะวันตกและทิศใต้ของจังหวัด มีสภาพเป็นที่ราบลุ่มได้แก่ พื้นที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา บางปะกง บ้านโพธิ์ และบางน้ำเปรี้ยวซึ่งทิศตะวันตกได้รับอิทธิพลจากการเจริญเติบโตของกรุงเทพฯ และโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งตะวันออก พื้นที่ส่วนนี้มีแนวโน้มจะกลายเป็นย่านอุตสาหกรรม ชุมชนเมือง การบริการและที่อยู่อาศัย และอยู่ใกล้สนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 (สนามบินหนองงูเห่า) ซึ่งจะเป็นตัวเร่งขยายความเติบโตของบ้านเมือง

พื้นที่ส่วนที่ 2 เป็นพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำบางปะกง อยู่ในเขตอำเภอเมืองบางส่วน บางคล้า บ้านโพธิ์ บางน้ำเปรี้ยว พนมสารคาม ราชสาส์น แปลงยาว และกิ่งอำเภอลองเชื่อน ส่วนใหญ่ ทำการเกษตรกรรม ปลูกข้าว ผลไม้ เลี้ยงสัตว์ และพืชไร่

พื้นที่ส่วนที่ 3 เป็นพื้นที่ราบลุ่มภูเขา มีป่าไม้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและแหล่ง ดินน้ำล้าธาร ในปัจจุบันป่าสงวนแห่งชาติแควระบบ – สียัค มีการก่อสร้างพัฒนาแหล่งน้ำ ขนาดใหญ่ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำคลองสียัค ความจุ 325 ล้านลูกบาศก์เมตร จะเป็นแหล่งน้ำต้นทุน ในการพัฒนา ด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การบริการ และกิจการประปาของชุมชน

การปกครอง จังหวัดฉะเชิงเทรามีเนื้อที่กว้างขวางและประชาชนมากมาย เพื่อสะดวก ต่อการปกครอง จึงแบ่งการปกครองเป็น 10 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ ดังนี้คือ

1. อำเภอเมือง	2. อำเภอบางคล้า
3. อำเภอบ้านโพธิ์	4. อำเภอบางปะกง
5. อำเภอแปลงยาว	6. อำเภอบางน้ำเปรี้ยว
7. อำเภอราชสาส์น	8. อำเภอพนมสารคาม
9. อำเภอสนามชัยเขต	10. อำเภอท่าตะเกียบ

และ 1 กิ่งอำเภอ คือ กิ่งอำเภอลองเชื่อน

ประชากร จังหวัดฉะเชิงเทรามีประชากร (31 ม.ค. 2540) รวมทั้งสิ้น 609,241 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ อำเภอราชสาส์น และอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอบางปะกง อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ อำเภอท่าตะเกียบ

สภาพเมืองฉะเชิงเทราในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะเป็นเมืองที่อยู่ใกล้ชิดติดต่อกับกรุงเทพฯ ก็ตาม แต่ก็มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ แตกต่างจากกรุงเทพฯ อย่างสิ้นเชิง ภูมิประเทศมีลักษณะเป็น ดิวแทนของจังหวัดต่าง ๆ ทั่วภูมิภาค กล่าวคือ ในพื้นที่ประมาณ 3,395,000 ไร่ นั้น ประกอบไปด้วย พื้นที่ป่าและภูเขา มีแม่น้ำ ลำคลอง และแม่น้ำบางปะกง ไหลผ่านออกสู่อ่าวไทย มีชายทะเลยาว ประมาณ 12 กิโลเมตร จากสภาพภูมิประเทศดังกล่าวนี้เอื้ออำนวยให้เกิดอาชีพที่หลากหลายที่ เกี่ยวกับเกษตรกรรม ในส่วนที่เป็นพื้นที่ดอนและป่าเขานั้น ก็มีพื้นที่ป่าหลายลักษณะซึ่งมีทั้ง ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเศรษฐกิจ ป่าเพื่อการเกษตร และป่าเสื่อมโทรม พื้นที่บางส่วนซึ่งอยู่ริมแม่น้ำ และชายทะเลนั้น จะเป็นพื้นที่ป่าชายเลนอันอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังเป็นเมืองหนึ่งซึ่ง จะเป็นฐานอุตสาหกรรมใหม่ มีการลงทุนทางด้านธุรกิจ อุตสาหกรรมในระดับสูง ในขณะเดียวกัน ประชากรด้านเกษตรกรรมก็มีแนวโน้มลดลง และพร้อมๆ กันนั้น ภูมิปัญญาชนชาวแปดริ้วก็กำลัง ถูกการอุตสาหกรรมกีดกร้อนไปทีละน้อยด้วย

ข้อมูลอำเภอบางปะกง ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชื่ออำเภอ “บางปะกง” นี้ สันนิษฐานว่าคงตั้งตามของแม่น้ำที่ไหลผ่านเมือง แม่น้ำสายนี้เปรียบเสมือนเป็น เส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนมาเนิ่นนานแล้ว ประการสำคัญยังเป็นช่วงปากแม่น้ำ ซึ่งพื้นที่ มีความอุดมสมบูรณ์เป็นพิเศษ ประชาชนส่วนใหญ่ได้อาศัย เพาะปลูก เลี้ยงชีพมาโดยตลอด แม้ว่าในปัจจุบันพื้นที่ของอำเภอบางปะกงจะถูกจัดสรรและพัฒนาเป็นพื้นที่สำหรับการลงทุน ในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ไปมากแล้วก็ตาม

ส่วนชื่อแม่น้ำ “บางปะกง” นั้น ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าต่าง ๆ กันมาหลายชั่วอายุคนว่า เป็นการเรียกตามชื่อของปลาชนิดหนึ่งซึ่งมีอยู่มากในแม่น้ำนี้คือ “ปลาอังก” ได้เพี้ยนเป็น “แม่น้ำบางปะกง” และเรียกต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้

การจัดตั้งที่ว่าการอำเภอนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่าตั้งขึ้นตั้งแต่เมื่อใด มีเพียงหลักฐานว่า ในช่วงระหว่างปี 2440 ได้ใช้ศาลาการเปรียญวัดคงคาราม ตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง เป็นที่ว่าการอำเภอ ถัดมาอีกหนึ่งปีจึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางปะกง บริเวณหมู่ 6 ตำบลท่าสะอ้าน จนถึงปัจจุบัน อยู่ห่างจากตัวจังหวัดตามทางหลวงหมายเลข 314 มาทางทิศใต้ประมาณ 22 กิโลเมตร อยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำบางปะกง

ลักษณะภูมิเทศ อำเภอบางปะกงมีเนื้อที่ประมาณ 257,893 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 12 ตำบล 107 หมู่บ้าน 5 เทศบาล มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ และอำเภอเมืองชลบุรี และอ่าวไทย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

สภาพภูมิศาสตร์ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ตั้งอยู่ระหว่างความสูงของระดับน้ำทะเล ประมาณ 1-2 เมตร พื้นที่บางส่วนอยู่ติดกับทะเล มีสภาพเป็นป่าชายเลน สภาพน้ำใน

แม่น้ำบางปะกงจะจืดอยู่ประมาณ 6 เดือน และกร่อยก่อนขึ้นแถมอยู่ประมาณ 6 เดือน พื้นที่ ส่วนใหญ่ใช้ประกอบการเกษตร ทำนา เลี้ยงปลา พื้นที่สองฝั่งถนนบางนา-ตราด

ใช้ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมและ เป็นที่อยู่อาศัย

ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดูดังนี้ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือน มิถุนายน ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม ถึง เดือนมิถุนายน ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนมกราคม

ข้อมูลหมู่บ้านหอมศีล หมู่บ้านหอมศีลตั้งอยู่ในตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วยหมู่ 1, 2, 3, 4, 5, 6 และหมู่ 3, 4 อำเภอบางพลีน้อย อำเภอบางปะอง จังหวัดสมุทรปราการ จึงเป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างใหญ่ อยู่ใกล้กับถนนบางนา-ตราด ประมาณ กิโลเมตรที่ 36 การเดินทางจึงค่อนข้างสะดวกไม่ว่าจะไปกรุงเทพฯ ชลบุรี หรือฉะเชิงเทรา ลักษณะพื้นที่เขตหมู่บ้านเป็นที่ราบลุ่ม บ้านเรือนส่วนใหญ่อยู่ริมคลอง ซึ่งมีคลองลำโรง เป็นคลองหลักและมีคลองหอมศีล คลองสกัด 40 คลองตาเอี่ยม ไหลผ่าน และมีคลองซอย อีกมากมาย ปัจจุบันมีถนนเข้าถึงหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน

อาณาเขต บ้านหอมศีล มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลพิมพา

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลสองคลอง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลบางเกลือ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางปะอง จังหวัดสมุทรปราการ

ประวัติของหมู่บ้าน บางหอมสินนั้น เป็นชื่อเดิม ตั้งตามชื่อคลองหอมสินซึ่งเป็น ชื่อเรียกมาแต่เดิม (ในตราของหรือ โฉนดที่ดินที่สำรวจใน พ.ศ. 2473) เรียกว่าคลองป่า หอมสินธ สันนิษฐานว่า บริเวณนี้คงเป็นป่ามาก่อน ส่วนคำว่า สินธ ไม่มีความหมาย แต่คำว่า สิน มีความหมายถึง เงิน ทรัพย์ เมื่อสมเด็จพระเจ้านั่งยาเธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมขุน นครราชสีมา (พระยศในขณะนั้น) ได้เสด็จประพาสวัดหอมสิน และทรงบูรณะปฏิสังขรณ์วัดนี้ ทรงเปลี่ยนชื่อวัดจากวัดหอมสิน เป็นวัดหอมศีล หรือวัดสุคันธศีลาราม ซึ่งความหมายเดียวกันคือ กลิ่นหอมของศีล ชื่อของหมู่บ้านจึงเปลี่ยนตามไปด้วย

การปกครอง บ้านหอมศีลเป็นหมู่บ้านในความรับผิดชอบของตำบลหอมศีล มี 6 หมู่ บ้าน 1 เทศบาล 1 องค์การบริหารส่วนตำบล มีประชากรประมาณ 6,868 คน เป็นชาย 3,324 คน หญิง 3,544 คน

การประกอบอาชีพ แต่เดิมประกอบอาชีพ ทำนา เลี้ยงปลา เป็นหลัก เนื่องจากพื้นดิน เป็นดินเหนียว ต่อมาในระหว่างปี พ.ศ. 2521-2529 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจที่ดินกำลังขยายตัว ทำให้ประชาชนชาวหอมศีลขายที่ดินกันมาก จึงทำให้อัตราเพิ่มของจำนวน โรงงานอุตสาหกรรม เข้ามาตั้งอยู่ในพื้นที่มากมาย เมื่อโรงงานเข้ามา ทำให้ประชาชนหันไปรับจ้างทำงาน โรงงาน จากนั้นไม่นาน มาถึงช่วงระยะเศรษฐกิจตกต่ำ โรงงานอุตสาหกรรมปิดกิจการ เป็นผล ให้ประชาชนตกงาน ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน การพนัน การติดยาเสพติดตามมาเป็นลำดับ

นอกจากนั้นอาชีพการเลี้ยงปลาแต่เดิมก็เปลี่ยนมาเป็นเลี้ยงกุ้งแทน แต่การเลี้ยงกุ้งนั้น ทำให้เกิดผลเสียคือ น้ำเน่าตามมา ทั้งนี้ผู้ที่เลี้ยงกุ้งประกอบกับโรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงคลอง จึงเป็นเหตุให้น้ำในลำคลองของหมู่บ้านหอมศีลเน่าเสีย จากทั้งสองอาชีพที่กล่าวมา ทำให้เกิดปัญหากับหมู่บ้าน แต่เป็นส่วนดี ในช่วงเศรษฐกิจเฟื่องฟูอย่างหนึ่งคือ มีหมู่บ้านจัดสรรเข้ามาอยู่ในบริเวณใกล้เคียงค่อนข้างมาก ในหมู่บ้านจัดสรรนี้จะจัดประดับตกแต่งด้วยไม้ประดับพันธุ์ต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะบัวประดับค่อนข้างมากและมีความต้องการพอกควร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ ชัยวิวัฒน์ วงศ์สวัสดิ์ (2538, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น วิชางานเลือก กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียน ที่ใช้ภาษาถิ่นหลายภาษา : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหิน ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เหมาะสมกับผู้เรียน มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต นักเรียนมีความรอบรู้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ในส่วนครูผู้สอนงานอาชีพ มีความพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น

ชัชวาล เปานาเรียง (2539, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยสรุปว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษามีปัญหา การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เพื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับเฉลี่ย จากสูงที่สุดไปต่ำสุด คือ ด้านการจัดทำแผนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน

สุนทร ศรีภิรมย์ (2539, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ สำหรับผู้ผ่านการอบรมและ ไม่ผ่านการอบรมการใช้หลักสูตร พบว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางใน 4 ด้าน คือ ด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล

วิทยา แสงงาม (2541, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การสวนมวย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดทำวิชา/รายวิชาเพิ่มเติมขึ้นในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และประเมินหลักสูตรโดยใช้วิธีการประเมินแบบปูยของค์เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ และใช้รูปแบบการประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อหาตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพของหลักสูตรหลังจากนำไปทดลองใช้ ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เหมาะสมกับผู้เรียน และหลังจากนำไปทดลองใช้พบว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีจุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหา อัตราเวลาเรียน สื่อ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล มีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน

ยุทธนา อุทโร (2541, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการสวนกระบี่ขาว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ และใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบปูยของค์ เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ และเพื่อทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นใน 4 ด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมาย ด้านโครงสร้างและเนื้อหา ด้านอัตราเวลาเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสภาพแวดล้อม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และด้านการวัดผลประเมินผล ตามทัศนะของครูผู้สอนกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นกับผู้เรียนและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน หลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 6 ด้าน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

พชณี พงษ์สุภา (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องงานใบตอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการปรับรายละเอียดของเนื้อหาในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และประเมินหลักสูตรโดยวิธีปูยของค์ เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ จากนั้น นำไปทดลองใช้ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง และใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อหาตัวบ่งชี้คุณภาพของหลักสูตรหลังจากนำไปทดลองใช้ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเหมาะสมกับผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ องค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกันดี และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

งานวิจัยต่างประเทศ วิเวียน (Vivian, 1996) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และรูปแบบการคิดเรื่องการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรดูแลสุขภาพพบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ช่วยให้การเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลสุขภาพแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ยังให้ผลสัมฤทธิ์คงเดิมเมื่อนำไปใช้สอนกับท้องถิ่น

ในลักษณะเดียวกัน การนำไปสอนพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ด้านการฝึกอบรม ส่วนด้านเนื้อหา ด้านทักษะ และโดยรวมไม่แตกต่างกัน สำหรับรูปแบบการคิด ด้านความรู้ ความจำ ด้านความเข้าใจและโดยรวมไม่แตกต่างกัน

เทย์เลอร์ (Tayler, 1996) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตร ปริญญาโททางการศึกษา ในวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือรัฐโอกลาโฮมา โดยสัมภาษณ์ ผู้สำเร็จการศึกษาและครูใหญ่โรงเรียนที่ผู้สำเร็จการศึกษาสอนอยู่ ผลการวิจัยสรุปว่า ความรู้ทางวิชาการเฉพาะควรมีเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ส่วนในวิชาการศึกษาคควรปรับปรุง บางส่วนเพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริง ควรให้มีโอกาสเลือกเรียนรายวิชาตามความสนใจของผู้เรียน

เจอร์รี อี (Jerry, 1996) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรการออกแบบ กราฟฟิคที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ควรรวบรวมแนวคิดและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบ กราฟฟิคที่จำเป็นทางการศึกษาให้ได้มากที่สุดก่อนดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร จากนั้นจึงแต่งตั้ง คณะกรรมการขึ้นมา ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟฟิค และนักการศึกษา เพื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรแล้วควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ทราบ โดยทั่วกัน ทั้งนี้หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุน ส่งเสริม ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ที่เหมาะสมด้วย

ชีล่า มารี (Sheila, 1996) ได้ทำการวิจัยเรื่องหลักสูตร พบว่า การให้ครูผู้สอน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษ ขึ้นมาโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรเป็นต้น นอกจากนั้นยังส่งผล ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ในทางที่ดีอีกด้วย

เบอร์นาร์ด (Bernard, 1964) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบหลักสูตรวิทยาศาสตร์ ระหว่างหลักสูตรนานาชาติ ในประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ กับหลักสูตรปกติ ในรัฐออนตาริโอ ประเทศแคนาดา พบว่า ระบบการศึกษาในรัฐออนตาริโอ มีการกระจายอำนาจ ทางการศึกษามากกว่าระบบการศึกษาในประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ เช่นการส่งเสริมให้ โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้เองได้ ในขณะที่หน่วยงานทางการศึกษาส่วนท้องถิ่น ของประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้เองมีน้อยมาก

ดังนั้นควรผลักดันให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่น เช่น การนำโปรแกรมวิทยาศาสตร์ ในรัฐออนตาริโอมาใช้สอน และใช้ครูผู้สอนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

ภาควิชาการศึกษา รัฐอัลเบอร์ต้า (Alberta Dept. of Education, 1983) การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลักสูตรการเรียนการสอนนั้น จะสอนโดยเน้นความสัมพันธ์กันระหว่างทักษะทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งในส่วนของวิธีการสอนต่าง ๆ นั้น ครูสามารถที่จะ กำหนดได้ตามความเหมาะสม และตามแนวทางของหลักสูตรอาชีพที่จะสอนในระดับ ชั้นประถมศึกษาประกอบด้วย 4 หัวเรื่องคือ

1. การช่วยเหลือตนเอง
2. ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม
3. อาชีพที่น่าสนใจ
4. ความรู้เกี่ยวกับร่างกาย

แวน แอลสต์ (แพรวพรรณ จันทน์อมพร, 2540, หน้า 50 อ้างอิงจาก Van Aalst, 1977)

ได้ศึกษารูปแบบการศึกษาหาวิชาอาชีพ สำหรับเยาวชนในสหรัฐอเมริกาผลการศึกษพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาวิชาอาชีพที่เหมาะสมมีหลายรูปแบบ ได้แก่

1. จัดและขยายการศึกษาต่อเนื่อง ในรูปของการเรียนไป ทำงานไป (concurrent schooling and part-time job) โดยจะต้องยกระดับของงานของนักเรียนให้ดีขึ้น รวมไปถึงโอกาส ที่จะต้องก้าวหน้าในงานนั้น ๆ พร้อมด้วยมีโครงการร่วมที่จะสอนเจตคติและทักษะต่อการทำงาน ขั้นพื้นฐาน ซึ่งอาจจะสอนโดยผู้ชำนาญในสถานประกอบการหรือนักศึกษาที่โรงเรียน
2. ใช้การฝึกงานและฝึกหัดในระหว่างทำงาน เป็นการเตรียมคนเข้าสู่อาชีพโรงเรียน สอนแต่เพียงการศึกษาสามัญ ผู้ปฏิบัติจะเข้าทำงานตำแหน่งใด ก็จะมีการฝึกงานในตำแหน่งนั้น วิธีนี้เป็นวิธีปฏิบัติมานานแล้ว อาจช่วยลดเวลาในการศึกษาลง
3. จัดการบูรณาการเรียนและการทำงาน โดยสองปีสุดท้ายของระบบการศึกษา ให้ผู้เรียนแต่ละคน โดยเพิ่มประสบการณ์ในการทำงาน เจตคติต่อการทำงานอาชีพระดับต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนาทักษะให้พอสมควร การบูรณาการนี้ควรที่จะจัดให้เป็นระบบการเรียน ที่มีประสิทธิภาพ รูปแบบนี้จะเป็นรูปแบบที่ประหยัดทั้งเวลา พูน และแรงงาน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรที่เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพมีความสำเร็จตามจุดประสงค์ของการจัดการศึกษาตามที่ต้องการ

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University